

relevant

geloof / kerk / mens / maatschappij
bisdom Antwerpen / juli - augustus 2022

Openbreken

© Dirk Kersters

EEN NIEUWE KERK
IN HERENTALS

EEN HART
VOOR OEKRAÏNE

TAFELN MET
EEN VIEW ...

BACK
TO BASICS

Relevant - Nummer 4
TWEEMAANDELIJKS
juli - augustus 2022

Afgiftekantoor 2099
Antwerpen X - P 914402

www.relevant-bisdomantwerpen.be

ISSN-nummer
2294-7620

> **Op de cover:** Overheerlijk witlof, gekweekt in de kelder van een kerk, in overleg tussen de buurtbewoners en met de kerkfabriek. Wanneer Kerk en gemeenschap de handen in elkaar slaan, wordt er veel mogelijk. Lees meer op blz. 9.

INHOUD

Woord van de bisschop	3
Naar een ecologische bekering	4
Met de inspiratie van het begin.	
<i>Handelingen</i> als reisgids	10
't Stad doorgelicht.	
In de geest van vrede en hoop	12
Een nieuwe kerk in Herentals	14
Een hart voor Oekraïne. Gastvrij en solidair	16
De kiosk	19
In de kijker: Tafelen met een view ...	
op 't Kerkschip	20
Estafette: Volodymyr Hreshchuk	21
Lerenslang: <i>Back to basics</i>	22
Doorkijk: Nabijheid in alle eenvoud	23
Jongerenkatern	24
Was jij erbij?	26
Het voorval	28

COLOFON

Relevant, het diocesane magazine van het bisdom Antwerpen, verschijnt tweemaandelijks.

Verantwoordelijk uitgever is Nathalie Milio,
Schoenmarkt 2, 2000 Antwerpen.

Hoofredactie: Ilse Van Halst

Redactieraad: Jan Caljon, Steven De Schampelaere,
Jonathan Wuyts, David Godecharle, Nathalie Milio, Marc Philips,
Saskia van den Kieboom, Lea Verstricht

Redactie: *Relevant*, Groenenborgerlaan 149, 2020 Antwerpen,
03 287 35 83, relevant@bisdomantwerpen.be,
www.relevant-bisdomantwerpen.be.

Abonnementen: Abonnementen *Relevant*, p/a Halewijnlaan 92,
2050 Antwerpen, 03 210 08 37 of 03 202 84 30,
abonnementen.relevant@kerknet.be.

Een jaarabonnement kost 20 euro. Jongeren betalen 10 euro.

Abonnees in het buitenland betalen 40 euro.

Een steunabonnement kost 50 euro.

Voor een los nummer betaal je 5 euro.

Abonneren kan op IBAN: BE45 7350 3165 1589, BIC: KREDBEBB
van vzw Bisdom Antwerpen – *Relevant* met duidelijke vermelding
van naam en adres voor wie het abonnement bestemd is.

© Thomas Bos

AHOI

Zomer. Vakantie. Tijd om te herademen.

Om tot rust te komen en van de natuur te genieten. Dat sluit naadloos aan bij de Scheppingsperiode bij het begin van het nieuwe werkjaar, het campagne-moment bij uitstek van Ecokerk. Alleen mag die aandacht voor een ecologische bekering zich niet beperken tot die periode. In zijn encycliek *Laudato Si'* roept paus Franciscus iedereen op om er een levenshouding van te maken.

In dit nummer staat *Relevant* stil bij de rol die we als Kerk kunnen opnemen om bij te dragen tot een duurzame en leefbare samenleving. We gaan op ontdekkingstocht langs een aantal parochies en kerkfabrieken die reeds stappen zetten op die weg.

In datzelfde perspectief van leefbaarheid en duurzaamheid passen ook het ontwerp en de opdracht van de nieuwe kerk in Herentals.

Genieten velen hier van een welverdiende vakantie, in Oekraïne woedt de nietsontziende oorlog door. *Relevant* legde het oor te luisteren bij enkele parochies die de handen uit de – zomers korte – mouwen steken om werk te maken van solidariteit met Oekraïne en bij enkele congregaties die gedragen door een gastvrije spiritualiteit flexibel inspelen op een plotse nood.

In 'Lerenslang' maakt dit vakantienummer je alvast warm voor de heropstart van het nieuwe werkjaar met een nieuwe digitale vormingsreeks *Back to basics*.

Maar vooraleer het nieuwe werkjaar in zicht komt, is het tijd om de batterijen op te laden. Misschien met een zomers uitje naar de taverne van 't Kerkschip, waar twee enthousiaste koppels de deuren opnieuw openen en iedereen, schippers en toeristen, welkom heten. Ahoi!

Ilse Van Halst

ZONNEBLOEMEN EN CAMEMBERT

Ik woon dan wel vlak bij de Groenplaats in Antwerpen, maar van groen is er weinig te merken. De meeste boompjes op de Groenplaats staan daar overigens te treuren, indien ze al niet van verdriet overleden zijn, wegens geplant in een bedding van beton en asfalt. Bovendien verdwijnen ze elke winter gedurende vier weken onder het plastic zeildoek boven de schaatspiste. Zelfs het standbeeld van Pieter-Paul Rubens wordt dan in de zak gezet. Hoe kan je daar als boom gelukkig zijn? Neen, groen is voor mij niet verbonden met het pastoraal werkjaar in hartje Antwerpen. Wel met de zomer-vakantie die ik elk jaar doorbreng buiten het Antwerpse. Het liefst midden in Frankrijk. Groen, groener, groenst. Eindeloos uitgestrekte weiden, velden en bossen. Groene vergezichten. Je krijgt ze zomaar cadeau. Ik heb er geen verdienste aan. Ik mag ervan genieten. Erin tot rust komen. Verbinding ervaren. Me thuis voelen.

Een luxe

Voor de vele mensen die in stedelijke gebieden wonen, is groen een luxe geworden. Een geschenk voor wie vakantie kan nemen, een reis kan maken, een tweede huis kan betalen, zijn werk kan stilleggen of op pensioen is. Hoe ver staan we niet af van onze voorouders voor wie het net een luxe was om weg te komen uit de natuur ... Ze waren met handen en voeten gekluisterd – letterlijk – aan de grond waarop ze werkten, waarvan ze leefden en waarin ze stierven. Gebonden aan het ritme van de seizoenen, van de dieren of van de gewassen. Ze hebben er hard voor moeten werken om vanuit de natuur een plaats in de cultuur te verwerven. Het ging langzaam, zeker in achtergestelde streken. En het gaat nog steeds langzaam

© Kathleen Verbeight

➤ *Ook een bisschop mag het eens wat rustiger aan doen ... Na het middageten even genieten van de zomerse temperaturen en buiten op het terras de tijd nemen om bij te lezen. 'Relevant' wenst iedereen een deugddoende vakantietijd.*

in grote delen van de wereld. Anno 2022 is het erg om nog tot de natuur veroordeeld te zijn, of een slavenbestaan in de natuur te moeten leiden, als was je een werkpaard of een lastdier. Wie midden de natuur vakantie neemt, lekker uitrust en geniet, mag niet hen vergeten voor wie de natuur geen luxe, maar een lotsbestemming is.

Trouwens, waar ligt in onze contreien de grens tussen natuur en cultuur? Geen landschap, hoe weids en uitgestrekt ook, is nog enkel natuur. Geen vallei of bergland-schap ligt er nog onaangeroerd bij. Op elk groen vergezicht heeft de mens zijn stempel gedrukt. Het is werk van mensenhanden. Terwijl ik wandel of fiets, zie ik landbouwers aan het werk. Hun werk houdt niet op. In elk seizoen is het anders. Ze zorgen ervoor dat mijn zomerse vakantieland-schap er telkens keurig uitziet, geploegd en gezaaid, gemaaid en geoogst, met kudde koeien of paarden, met goudkleurige zonnebloemen of graange-was. Mijn geliefde Normandische Camembert of Cider valt zowaar niet uit de lucht.

Terecht zijn we vandaag bezorgd voor de natuur. Meer dan ooit voelen we behoefte aan een gezonde leef- en werkomgeving, aan een duurzaam beheer van onze natuurlijke levensbronnen, aan een ecologische bekering. Te veel parameters wijzen in de verkeerde richting. Het is vijf voor twaalf. We kunnen de zaken niet langer op hun beloop laten. De natuur is een zaak van cultuur geworden: van beschaving, van ethisch begrip, van wetenschappelijk onderzoek, van politieke verantwoordelijkheid, van maatschappelijke inzet, van profetische getuigenis en van religieuze bewogenheid. Hieraan kunnen christelijke Kerken best meewerken, zoals paus Franciscus vraagt in zijn encycliek *Laudato Si'*. Misschien hebben de Fransen op dit punt wel gelijk. Zij breken geen kerken af. Tot in de kleinste parochie laten ze de oude parochiekerk staan, soms moederziel alleen, tegenover hun *Mairie* op de *Place de la République*. Hoelang zouden hun landschappen nog groen kleuren, indien een torenspits ze niet verbond met het blauw van de hemel?.

+ Johan Bonny

© Ise Van Heist

➤ *Als eerste Belgische bisdom mocht Antwerpen de Italiaanse aartsbisschop Franco Coppola, de nieuwe apostolische nuntius in ons land, verwelkomen. Op 20 mei nam hij deel aan de bisschopsraad. „Elke situatie heeft verschillende facetten, die we allemaal in ogenschouw moeten nemen, willen we ze doorgronden, alvorens beslissingen te nemen”, deelde hij de ervaring die hij op zijn vorige missies vergaarde. „Na diplomatieke opdrachten in landen in Afrika en Latijns- en Zuid-Amerika, kom ik hier in een totaal andere stedelijke context terecht. Een land met een hoge graad van ontwikkeling, maar een lage graad van kerkelijkheid, waar zich vele nieuwe uitdagingen aandienen. Aan de Kerk om daarop een antwoord te zoeken.” Nadien nam hij de tijd om de medewerkers te ontmoeten. Hij nam met plezier enkele nummers van 'Relevant' in ontvangst, om zijn Nederlands te oefenen. „Want het is mijn vaste voornemen om dat te leren”, beloofde hij.*

NAAR EEN ECOLOGISCHE BEKERING

Hoe kan de Kerk bijdragen aan een leefbare stad of gemeente?

Hoe kan ze mensen en buurten verbinden rond duurzaamheid en zorg voor de schepping?

OPEN RUIMTEN VAN KERKEN

Zes jaar terug vroeg paus Franciscus ons, in 'Laudato Si'', om dringend een antwoord te bieden op de ecologische en sociale crisis die wereldwijd toeslaat. Zijn encycliek, gericht aan alle mensen, kreeg als ondertitel 'Over de zorg voor het gemeenschappelijke huis'. De 'groene encycliek' wordt ze wel eens genoemd. Hoewel de publicatie ondertussen al meer aandacht kreeg dan welke encycliek ooit, wordt maar langzaam gevolg gegeven aan de oproep. Komt dat omdat het een totaal andere levenswijze, een ecologische bekering, van ons vraagt? En maakt net dát haar juist zo aantrekkelijk, ook bij mensen die zich al lang van de Kerk hadden afgekeerd? We leven en werken nu eenmaal op dezelfde planeet, en de toestand ervan, vandaag en morgen, belangt ons allen aan.

Lea Verstricht

Laudato Si' zou geen encycliek zijn, als ze louter een analyse zou zijn van wetenschappelijke inzichten. Met de ethische en spirituele benadering van de toestand van de aarde nodigt de paus iedereen uit om politiek, economie en techniek in een humaan en goddelijk perspectief te plaatsen. Zo wordt die bijdrage aan het klimaatdebat uniek in zijn soort en verbreedt het de discussie die zich al te vaak tot een louter technische of economische zaak laat reduceren. En de interesse in de genoemde aspecten van de klimaatuitdagingen groeit.

Open ruimte I

Zo vroeg de stad Antwerpen aan het vicariaat Antwerpen om een inventaris te maken van de open ruimten die verbonden zijn aan het katholieke patrimonium in de stad. De vraag kwam vanuit een dubbele hoek. Enerzijds wordt er gezocht naar stille- of luwteplekken, anderzijds wil men tegemoetkomen aan vragen van buurtbewoners die grond zoeken om de buurt wat op te fleuren, kruiden of groenten te kweken, of een ontmoetingsplek te creëren. De kerken werden aangeschreven en bezocht. Het werd een uitermate gevarieerde ontdekkingstocht langs kerken, plantsoenen en tuinen, parochielokalen allerhande.

We zagen privé- en semipublieke tuinen, tuinen met Bijbelse symboliek en platgetreden graspleintjes, plantsoenen die de buurt opfleuren en onderhouden worden door buurtbewoners of door de stad, tuinen die door de school of door de parochiemedewerkers worden gebruikt. En we zagen toekomstplannen en projecten in ontwikkeling. We konden binnen in open kerken, of in een naastgelegen devotiekapel. We kregen een rondleiding in parochielokalen allerhande, al dan niet voor publiek gebruik. Wat vooral opviel, was dat heel wat mogelijk is. En dat de Kerk dus veel in handen heeft om de zorg voor het gemeenschappelijke huis, waarover de paus spreekt, een duw in de rug te geven.

Open ruimte II

De open ruimten waarnaar de stad vroeg, lieten toe om de beschikbare ruimte ook op een andere manier open te breken. Hoe kan het kerkelijke patrimonium bijdragen aan een leefbare stad of gemeente, waar mensen samenwonen in een ruimte die getuigt van de liefde van de Schepper? Onze zoektocht in Antwerpen liet verschillende manieren zien. Ik noem er drie.

Ten eerste:

De open kerken als plaats van rust, bezinning, troost, koelte

Het is een weldaad om op een tocht door de drukte van de stad ontvangen te worden in een kerkgebouw. Het gebeurt zelden dat er niemand aanwezig is in kerken die hun deuren openzetten. In vele kerken vind je ook een devotieruimte. Overal waar de mogelijkheid zich voordoet, zien we kaarsjes branden. De zin van dergelijke plekken kan maar moeilijk overschat worden. Er valt wat voor te zeggen om kerkgebouwen als publieke plaatsen open te breken.

Ten tweede:

Samenwerkingsverbanden die de eigen gemeenschap openbreken

Een tweede manier om open te breken is het aangaan van samenwerkingsverbanden. Over het samenwerken met de buurt kan je meer lezen in het getuigenis van Sint-Willibrordus en in het verhaal van de commons (zie verder). Ook andere mogelijkheden dienen zich aan. Zo zijn er tuinen van parochielokalen die aan de school worden verhuurd, om kinderen een natuurlijke speelomgeving te gunnen. De tuin van de pastorie van de Norbertuskerk in de Korte Altaarstraat wordt gedeeld door de privébewoners en de nabijgelegen school. Er zijn bomen en zithoekjes, maar ook kruidenbakken

en een oranjerie. Op die manier wordt de tuin een speel- en leerplaats voor de kinderen: genieten van de natuur is tegelijk respect hebben voor wat ze te bieden heeft.

Ook de samenwerking met privébedrijven biedt kansen om de bestaande ruimte op te tillen tot een plaats van biodiversiteit midden in de stad. Anne Willockx van de Heilige Geestparochie vertelt: "In het gebouw naast de kerk vestigde zich een advocaten- en architectenbureau. Het begon met hun vraag om het dak van de kerk te mogen gebruiken om zonnepanelen op te leggen. We leenden ons dak en kregen zonne-energie in de plaats. Ondertussen is het project verder geëvolueerd. De gang naast de kerk werd verkocht om er een tuin en buurt-parkje van te maken. In de weekends kan de kerkgemeenschap er gebruik van maken, tijdens de week staat het open voor de buurt."

En de plannen gaan verder. Anne vervolgt: "Er komt een regenput die het water van het dak van de kerk opvangt, er komen vogelkastjes voor specifieke vogels, en de flora wordt daaraan aangepast. We gaan voor biodiversiteit in de stad. Ondertussen wordt de mogelijkheid van warmtepompen onderzocht, zodat de kosten voor de verwarming ook kunnen aangepakt worden. We beschouwen dat echt als een win-winsituatie. Het bedrijf bekostigt de onderzoeken (onder andere door Natuurpunt), het onderhoud van de daken en verschillende investeringen. Wij genieten mee. Zonder veel kosten te maken, kan er heel wat gerealiseerd worden."

Ten derde: *Eologische en sociale keuzes gaan samen*

Op de site van de Sint-Amanduskerk in het noorden van Antwerpen beweegt er veel, letterlijk ook. Wanneer we arriveren, zitten mensen verspreid op de trappen van de kerk. Het plein voor de kerk is een ontmoetingsplek die vergroend is met bakken met fruitbomen en struiken. Aan een zijde van de kerk is een samentuin 'Seeffhoek' aangelegd. Daarin worden groenten geteeld, er wordt water opgevangen van het dak en er staan bijenkorven. Daarrond is een hele buurtwerking ontwikkeld. Mensen tuinieren zelf of kopen de oogst van groenten, fruit en honing of ze komen water tanken voor hun planten. In de kelder zijn allerlei sociale projecten actief (zie het artikel over de commons) en er zijn volop plannen om de tuin van de pastorie om te vormen tot een stilteplek waar mensen uit de grijze betonbuurt kunnen genieten van groen en rust. Het openbreken van de kerk krijgt hier duidelijk een ecologische én sociale dynamiek die ondersteund wordt door sociale initiatieven allerhande.

Laudato Si' in actie

Al die verhalen illustreren wat de paus bedoelt als hij de Schriftteksten leest als een antwoord

op de toenmalige cultuur. De verhalen over schepping en sociale gerechtigheid waren een antwoord op de dominante stromingen in de maatschappij die mens en natuur onderdrukken en vernietigen. De verhalen van de open ruimten vandaag zijn dat ook. Ze tonen dat een andere manier van omgang met mens en beschikbare leefruimte mogelijk is.

Ze laten zien dat wanneer je de ruimte letterlijk openbreekt, ze een zegen kan zijn voor de buurt. Maar ook wanneer de mentale houding opengebrouwen wordt en de ruimte kan gedeeld worden, is dat een teken van de geloofshouding dat de aarde van God is, zoals Psalm 24 bezingt. Er is niets tegen privébezit, maar de paus roept wel op om dat in te zetten voor het gemeenschappelijke welzijn.

De bezoeken aan de kerken doen ook nadenken over de plaats en de betekenis van de kerk in de buurt. Een kerk is onlosmakelijk verbonden met de context waarbinnen ze een plaats heeft gekregen. Diversiteit is een levensvoorwaarde in een ecosysteem. Laat de kerken ook deze diversiteit omarmen. Kijken naar de natuur leert dat we zo vooral veerkrachtiger worden.

De toer leerde ons ook dat de accenten die de paus in *Laudato Si'* aanbrengt ook in het klein kunnen beginnen. De samenwerkingsverbanden met andere partners zoals architecten, wetenschappers, boeren of economen maken dat de Kerk aan maatschappelijk belang wint. Het zijn voorbeelden van sociale, politieke en economische keuzes die een andere wereld en samenleving laten zien dan die waarin we te pletter lopen in de ratrace van ieder voor zich en overconsumptie. Elke actie die in dat kader ondernomen wordt, heeft in de ogen van Franciscus een theologische kwaliteit: ze maakt een ontmoeting met God mogelijk. Elk project, hoe klein ook, is een bijdrage van de christelijke spiritualiteit en traditie aan de hernieuwing van de menselijkheid (LS 199).

DE WILLI-BRORDERS

Als je in Antwerpen de Kerkstraat nadert, kan je de als monument beschermde Sint-Willibrorduskerk niet negeren. En al evenmin de prairietuin die errond is aangelegd. Maar liefst tienduizend vierkant meter! Ludo Schoonjans (72), voorzitter van de kerkraad, en Eva Wollaert (47), bezieler van

het tuinproject, leiden me rond. “De renovatiewerken aan de buitengevel van de kerk waren aan de gang,” begint Eva haar verhaal, “en we wisten dat, eens de werf was opgeruimd, de tuin aangepakt moest worden. Toen stelden mijn partner en ik voor om via het toenmalige wijkbudget de tuin als project in te dienen.” Ludo vult aan: “Met grote voorsprong in aantal voorkeurstemmen werd het verkozen.”

Naast de toegekende subsidie en het bedrag dat de kerkraad voorzien had voor de aanleg, werden extra middelen gezocht en gevonden via sponsoring en een benefietconcert.

“De prairietuin werd aangelegd in vier fasen: we startten in het najaar van 2011, dan het voorjaar en het najaar 2012, en het voorjaar 2013. Er kwam hulp van buurtbewoners, vrienden en familie. De eerste jaren vroeg dat veel werk, maar na enkele jaren was hij goed dichtgegroeid. In onze WhatsAppgroep lanceren we per kwartaal een oproep om te komen werken. En er is Dina De Pestel, onze hoofdvrijwilliger en drijvende kracht. Ze is de stabiele basis in een organisch geheel waarin mensen komen en gaan.”

Waterplanten, vogels en insecten

De ideeën zijn nog niet uitgeput. Vorig jaar werd een subsidie aangevraagd voor regentonnen om het water van het dak op te vangen. Er werd een vijver gegraven waarin waterplanten groeien en vogels en insecten hun dorst komen lessen.

EEN SPIRITUELE KEUZE

De eeuwenoude abdij van Averbode daverde op haar grondvesten de voorbije maanden. Figuurlijk. Eind april kreeg ze het bericht dat het melkveebedrijf moet sluiten overeenkomstig het nieuwe stikstofdecreet. In een reactie op VRT stipte abt Marc Fierens aan hoe dat inhakt op de ziel van het abdiyleven: “De tijding raakt ons niet enkel economisch of praktisch, maar ook spiritueel. De band met de dieren, met de voedselproductie, met de natuur ... heeft een diepe betekenis voor ons.” Dat wordt reeds duidelijk onderweg van het Moment naar de abdiypoort. Op een muur prijken grote foto's vergezeld van één zin die verwijst naar het leven binnen de muren. Het woord ‘gemeenschap’ valt op. Laat dat nu ook het thema zijn van *Laudato Si'*: de zorg voor het gemeenschappelijke huis.

Verbonden met de natuur

“De abdij ligt midden in het Merodelandschapspark en het natuurgebied Averbode Bos en Heide. De broeders leven nauw verbonden met deze natuur”, duidt econoom en parochiepriester Eric Seghers de ecologische keuzes van de abdij en haar spiritualiteit. De abt beaamt: “De ecologische keuze begon meer dan vijftig jaar geleden met de zuivering van het afvalwater van de abdij op geheel natuurlijke wijze. Het conciliair

proces was ons niet ontgaan. Twaalf jaar geleden volgde een grote structurele aanpak met de isolatie van de ramen, 1.450 zonnepanelen, een warmtekrachtkoppeling voor het warme water en een nieuwe verwarmingsinstallatie die ons (bijna) onafhankelijk maakt van fossiele brandstoffen.”

Ook buiten werd geïnvesteerd. De boomgaard, die vroeger op efficiëntie was gericht, is heraan geplant met hoogstammen en halfstammen van oorspronkelijke fruitrassen. De boerderij, die de abdijskeuken van melk en

vlees voorziet, werd vernieuwd met het oog op dierenwelzijn, duurzaamheid en vermindering van de stikstofuitstoot. Er worden grasklaver, kruidenmengsels en bloemenranden gezaaid om de biodiversiteit te stimuleren en als voedsel voor de bijen. Ook het veevoeder wordt hoofdzakelijk zelf geteeld. Dat ecologische proces krijgt ook een sociaal karakter, helemaal in de lijn van *Laudato Si'*. Leegstaande gebouwen doen nu dienst als crèche en opvang van vluchtelingen. Ook het Moment en de abdijswinkel zijn sociale tewerkstellingsprojecten.

Vanuit de kerktuin wordt het teveel aan planten verspreid in de buurt. Zo zie je voortdurend meer groen verschijnen in de straten. En Eva droomt van kruiden- en voedselbakken.

De kerk als hub

Ik pols naar de verhouding tussen de kerk, parochie en het buurtcomité. “We noemen onszelf de Williborders”, zegt Eva, met een knipoog naar Willibrordus. Ludo vervolgt: “De contacten met het buurtcomité verlopen vlot, al is er nog weinig wisselwerking.” Ook vanuit de parochie is er weinig betrokkenheid, hoezeer de tuin ook gewaardeerd wordt. Het blijft moeilijk om mensen uit internationale gemeenschappen te betrekken.

“Misschien moeten we een nieuwe flyer voorzien, waarin we het verhaal van de tuin vertellen en mensen uitnodigen om er mee werk van te maken”, denkt Eva luidop. “In de buurtwerking wordt wel eens nagedacht over de kerk als hub voor de wijk. Hoe kan ze weer een draaischijf worden waarrond het leven in de wijk vorm krijgt?” (Lea Verstricht)

Heel het verhaal is spiritueel geworteld. “De aandacht voor de gemeenschap in de Regel van Augustinus is ook de prioriteit in *Laudato Si'*”, weet Seghers. “De gemeenschap heeft altijd voorrang op het persoonlijke leven. En die gemeenschap deint uit in concentrische cirkels, gaande van onze persoonlijke relatie met de drie-ene God, naar de abdijgemeenschap, en verder naar de medewerkers, de mensen die meevieren, de passanten en de ruimere buurt. Ook dat gemeenschapsaspect wordt doorgegeven aan de volgende generaties. Want het gaat niet alleen over het patrimonium, maar ook over het geestelijke gedachtegoed. De aandacht voor de schepping, de zorg voor het gemeenschappelijke huis, is daar een deel van.”

Tot in de huiskamer

Gastvrijheid en de economische omgang met bezit en middelen maken daar ook in Averbode integraal deel van uit. “We zorgen ervoor dat onze economische activiteiten een sociale meerwaarde hebben voor de samenleving en dat het product dat we verkopen iets uitstraalt van gemeenschapszin en zorg voor het ruimere verband”, besluit de abt. “Het gaat erom dat we beleving van waar de abdij voor staat, binnenbrengen tot in de huiskamers van mensen.” (Lea Verstricht)

BALANS HOUDEN

Met zijn oproep om de schepping te beschermen richt paus Franciscus zich tot alle gelederen van onze kerkgemeenschap. Ook de kerkfabriek, als beheerder van een groot deel van het kerkelijke patrimonium, draagt daarin een belangrijke verantwoordelijkheid. Maar eenvoudig is die taak niet. Dat ondervond de kerkraad van de kerkfabriek Sint-Lambertus in Kessel recent toen ze de mogelijkheid kreeg om de bestemming van een aantal percelen landbouwgrond opnieuw in te vullen.

Nadat de huurovereenkomst eerder dit jaar ten einde liep, was de kerkraad aan zet om een nieuwe pachter aan te duiden. Al snel bleken enkele lokale landbouwers sterk geïnteresseerd en met het mestseizoen op handen legden ze redelijk wat druk op de kerkraad om snel te beslissen wie de weidegronden zou mogen pachten. Tegelijk klonk op de kerkraad ook de oproep van onze paus door waarbij de vraag gesteld werd of er voor de weidegronden niet een meer duurzame oplossing zou bestaan, met respect voor landbouw én natuur.

Soortenrijk grasland

De weidegronden liggen in een gebied waar de Vlaamse overheid beheersplannen mogelijk maakt om soortenrijke graslanden te ontwikkelen. Op zulke graslanden groeien spontaan diverse soorten grassen, kruiden en andere planten die op intensief gecultiveerde graslanden geen kans krijgen. Ontwikkelde soortenrijke graslanden vormen aldus een habitat en voedingsbodem voor een diverse en uitgebreide reeks insectensoorten, vogels en zoogdieren.

Enkel landbouwers kunnen intekenen op dergelijke beheersovereenkomsten met de Vlaamse Land Maatschappij (VLM),

maar relatief weinig landbouwers zijn daartoe geneigd, ook al ontvangen ze daarvoor aanzienlijke subsidies. Ze kunnen de weidegronden dan immers niet meer bemesten of verbeteren en mogen enkel onder strikte voorwaarden maaien.

Natuur of landbouw

“Geen van de landbouwers die ons contacteerden leek aanvankelijk geïnteresseerd in een dergelijk beheersplan,” vertelt Marc Verreydt, voorzitter van de kerkraad, “al was er uiteindelijk wel één persoon die bereid was de mogelijkheid te overwegen.” Op dat moment wijzigden de oorlog in Oekraïne en een dreigend tekort aan basislandbouwproducten het perspectief van de kerkraad. ‘Duurzaamheid’ kreeg daarbij een andere connotatie: de zorg voor de schepping houdt immers ook in de voedselketen duurzamer te maken. “De oorlog deed ons beseffen dat we te afhankelijk zijn van landbouw te ver weg van ons. De balans tussen landbouw en natuur bleek plots moeilijker dan gedacht. We hadden meer tijd nodig om de verschillende opties te bekijken alvorens de weidegronden voor de komende decennia te verankeren in beheersplannen of pachtovereenkomsten.” ▶

Uiteindelijk werd melkveehouder Dirk Jacobs uit Kessel bereid gevonden om de weidegronden op basis van jaarlijks opzegbare gebruiksovereenkomsten te beheren en bewinnen. "Landbouw staat enorm onder druk in Vlaanderen. Kijk maar naar het actuele stikstofdossier", verduidelijkt Dirk. "De toekomst van landbouwbedrijven is erg onzeker geworden. Industrie, wonen, natuur en landbouw worden steevast tegenover elkaar opgezet, wat duurzame oplossingen onmogelijk lijkt te maken. Als we iets willen doen, zullen we het samen moeten doen."

Ergens tussenin

De keuze kan inderdaad niet zijn óf 'melk', óf 'soortenrijk grasland'. De oplossing ligt ergens tussenin: minder bemesting voor een soortenrijker grasland, met iets minder opbrengst aan melk ... maar wel melk van hier. En misschien is die dan ook lekkerder ... Samen met landbouwer Dirk bekijkt de kerkraad nu of zo'n balans effectief gevonden en geïmplementeerd kan worden, op een duurzame wijze.

BEO-veld

"Het dossier over de weidegronden legde de uitgebreide problematiek omtrent duurzaamheid voor het eerst concreet op onze vergadertafel. Het verplichtte ons een andere bril op te zetten. Dat is niet evident voor een groep vrijwilligers", schetst Marc. Ondertussen ligt er al een nieuw duurzaamheidsdossier op die tafel. "Door omstandigheden is de verwarmingsketel van onze kerk vroegtijdig aan vervanging toe. Normaal gesproken zouden we opteren voor een meer efficiënte nieuwe gasketel, helemaal volgens de huidige normen. Maar ook hier willen we door die nieuwe bril kijken. Samen met de gemeente, die op gronden naast het kerkgebouw de bouw plant van een nieuw schoolgebouw, gaan we bekijken of we samen kunnen investeren in een klein warmtewerk op basis van een BEO-veld."

BEO staat voor Boorgat-Energie-Opslag. Op basis van warmtepompen wordt in de winter de opgeslagen warmte uit de aarde gebruikt om lucht in het gebouw te verwarmen. In de zomer keert het proces om en wordt warmte uit het gebouw opnieuw in de aarde 'gepompt'. "Het zijn geen eenvoudige dossiers om te beoordelen. Ze roepen vele vragen op en het is zoeken naar antwoorden", ervaart Marc. "Maar we geloven dat het de moeite blijft om op zijn minst de oefening te maken."

(Steven De Schampelaere)

WAT JIJ HIER DOET, HEEFT GEVOLGEN ELDERS

De Scheppingsperiode tussen 1 september, Wereldgebedsdag voor de schepping, en 4 oktober, feest van de heilige Franciscus, is het campagnemoment bij uitstek voor Ecokerk, dat ijvert voor een duurzaam omgaan met onze schepping. "De aandacht voor integrale ecologie mag zich evenwel niet beperken tot die maand. Het moet een onderstroom worden in onze manier van leven, werken en denken", bepleit Patrick Naulaerts van Ecokerk Antwerpen. Meteen licht hij het begrip 'integrale ecologie' toe: "Alle mensen zijn met elkaar verbonden. Tegelijk zijn we met de aarde verbonden en wat erop leeft. Vanuit die verbondenheid moeten we dringend wakker schieten en onze taak als rentmeester op ons nemen, zodat er nog een mooie aarde blijft voor wie na ons komt. Want wat ik hier doe, heeft gevolgen elders, en omgekeerd."

Ecologische verkondiging

Samen met een grote schare vrijwilligers zet de pastor-diaken zich al meer dan 25 jaar in om jongeren in de Noorderkempen – en sinds enkele jaren ook in de regio Mechelen-Boom – mondiaal bewustzijn bij te brengen. "Klimaat, biodiversiteit, vluchtelingenproblematiek, de Noord-Zuidproblematiek, duurzame ontwikkelingsdoelen enzovoort, het maakt er allemaal deel van uit", vertelt hij. Nu bouwt hij met Ecokerk een actiegericht ecospiritualiteit uit. "Dat beperkt zich immers niet tot het klimaat, maar omvat ook al die andere facetten. Zowel individueel als met het gezin, als met de parochie en pastorale eenheid, moeten we werk maken van het ecologische, het rechtvaardige en het sociale." Infomeren en sensibiliseren, dat is het mantra van Patrick. "Ook voor

de Kerk ligt hier een taak. Ook al zijn we een minderheidskerk, vanuit onze boodschap hebben we een wake-upcall te doen naar de hele samenleving. We kunnen mensen bewustmaken van wat ze zelf kunnen doen, zoals druk uitoefenen op de politiek, hemelwater opvangen of zonnepanelen plaatsen. En waarom van de pastorietaanplanting geen stilletuin maken, toegankelijk voor iedereen? Als je verandering wil op wereldschaal, moet je aan de basis beginnen, en door je doen en laten anderen aanzetten om mee te doen. Je zou kunnen spreken van 'ecologische verkondiging!'"

Ecokerk wil alvast zelf het goede voorbeeld geven door lokaal te informeren en activeren. Daartoe organiseerde de werkgroep zopas twee Ecokerkraden, in de Kempen en in Antwerpen. "Het is de bedoeling om twee keer per jaar samen te komen met eco-geïnteresseerden en -enthousiastelingen uit lokale geloofsgemeenschappen, om elkaar te ontmoeten en bemoedigen, ideeën en good practices uit te wisselen."

Godsgeschenk

Grote motor is de encycliek *Laudato Si'* die paus Franciscus in 2015 schreef. "Dat is een godsgeschenk voor onze werking. Ecokerk bestaat al langer dan *Laudato Si'*, maar met dat schrijven gaf de paus ons een spirituele visie om onze werking te schragen." Hij besluit met een uitnodiging: "Met de zeven doelen van het *Laudato Si'* Actieplatform (zie hierboven) kan elk van ons concreet aan de slag thuis, in de parochie, op het werk ... om op zeven jaar tijd volledig duurzaam te worden in de geest van *Laudato Si'*."

© Lieve Boschmans

Iedereen is welkom op viering van de Wereldgebedsdag voor de Schepping op 1 september om 15 uur in de kloostertuin van de clarissen in Stabroek. Meer info over de liturgische werkmop van Ecokerk Vlaanderen, de uitgewerkte thematische eucharistieviering en woord- en gebedsdienst van Ecokerk Antwerpen en een homilie van diaken Patrick op aanvraag op www.ecokerk.be of via patrick_naulaerts@hotmail.com.

COMMONS EN KERK

De titel doet bij menigeen ongetwijfeld de wenkbrauwen fronsen. Wat zijn commons? En wat hebben ze met Kerk te maken? “Er zijn twee mogelijke interpretaties”, weet Koen Wynants, die in 2018 Commons Lab Antwerpen opstartte. “In de klassieke interpretatie gaat het over een groep mensen die een goed delen en afspraken maken over hoe dat goed beheerd en gebruikt wordt. In een ruimere visie duidt een common op alles wat gemeenschappelijk is, bijvoorbeeld lucht.” Een belangrijke figuur in het commonsverhaal is de Amerikaanse wetenschapper Elinor Ostrom, die in 2009 voor haar onderzoek over commons (als eerste vrouw) de Nobelprijs voor Economie kreeg, niet toevallig op een moment waarop de wereld in een zware financiële crisis verzeilde. Ze kwam tot de conclusie dat niet enkel private of publieke instanties iets goed kunnen beheren. Ook zonder privatisering kun je samen een gemeenschappelijke hulpbron beheren, als je onderling spelregels afspreekt. Ze hanteert daarbij acht principes.

1. Duidelijke gedefinieerde grenzen van wat de gemeenschappelijke middelen zijn en wie de gebruikers zijn

“Als nieuwe inwoner van Antwerpen engageerde ik me bij het burgercollectief *Antwerpen aan 't woord*”, vertelt Koen. “We ondervonden dat veel burens elkaar niet kennen in de stad. Zo ontstond de Antwerpse Burendag. Er was niet enkel een behoefte om elkaar te leren kennen. We zagen ook nieuw engagement en eigenaarschap ontstaan. Tal van mensen begonnen hun straat als een common of gemeengoed te beheren. Zo werd in een aantal ‘tuinstraten’ afgesproken dat bepaalde boomspiegels beheerd werden door burens, terwijl andere door de stad onderhouden werden.”

2. Pas de regels voor het gebruik van de gemeenschappelijke bron aan de lokale noden en omstandigheden aan

Een common is een groepsproces waarin je met alle leden op zoek gaat naar gemene delers. Uiteindelijk moet voor iedereen een goede balans gecreëerd worden tussen geven en nemen. Inmiddels is Commons Lab actief over heel Vlaanderen. “In Antwerpen ontstaat er snel een open cultuur om alles met elkaar te delen”, weet Koen uit ervaring, “Toen ik mijn eerste stappen zette in een West-Vlaams bestuur was het even wennen. De leden waren eerder terughoudender om bijvoorbeeld jaarrekeningen te delen. Dat leert dat je je dient aan te passen aan lokale omstandigheden.”

3. Gemeenschappelijke besluitvorming door de gebruikers/leden

“Commons vertonen een horizontale organisatiestructuur. Iedereen is medeverantwoordelijk en kan bijdragen tot het geheel, waarbij iedereen ook gelijkwaardig is”, legt Koen uit. Dat veronderstelt uiteraard de nodige sociale vaardigheden. Mensen moeten leren met elkaar om te gaan, met elkaar te discussiëren en samen een besluit te nemen. Conflict is in de ogen van Koen dan ook geen bedreiging, maar de motor om als collectief samen nieuwe dingen te realiseren.

4. Toezicht op het gemeengoed en het gebruik ervan door de gebruikers

5. Graduele strafmaatregels bij overtreding

6. Goedkope en laagdrempelige arbitrage bij geschillen

De drie principes betreffen de zelfregulatie van groepen. Geheel in de geest van gedeelde verantwoordelijkheid zijn ook controle, openheid en transparantie een opdracht voor alle leden van een common. Dat veronderstelt goede afspraken. Wanneer iemand die niet nakomt, moet er een sanctie volgen, die collectief vastgelegd wordt. Koen geeft een voorbeeld: “In het burgercollectief Fundament2060, gehuisvest in de kelder van de Sint-Amanduskerk in Antwerpen-Noord, runnen meerdere mensen een witlofwekerij. Ze maken

gezamenlijke afspraken over wie wanneer komt water geven, wie mag oogsten enzovoort.”

7. Zelfbeheer van de gemeenschap en erkenning door hogere autoriteiten

Sinds enkele jaren schieten burgercollectieven spontaan als paddenstoelen uit de grond. Ze spelen in op maatschappelijke noden zoals energie of gezondheid. Vaak botsen ze op wetten en regels van de overheid. Denk aan de regels met betrekking tot erfgoed bij kerkgebouwen. Wil je een oud gebouw toch in gebruik nemen, dan is een goede dialoog met de desbetreffende overheden aangewezen. De overheid moet ook de autonomie van het collectief respecteren en het ruimte geven om zichzelf te kunnen organiseren.

8. Commons floren het best wanneer ze in grotere netwerken ingebed zijn

“De commons zijn een nieuwe aanvulling op het bestaande middenveld”, aldus Koen. “Het klassieke, verzuilde middenveld was ooit heel commonsgericht georganiseerd. Eind negentiende begin twintigste eeuw richtten de verschillende arbeidersbewegingen hun eigen mutualiteiten, spaarkassen, kranten enzovoort op. Helaas is het commonskarakter wat in de vergetelheid geraakt.”

In Fundament2060 vinden een champignon- en witlofwekerij, een fietsleenpunt, stadsbijkasten en een ontmoetingsruimte onderdak, in gezamenlijk beheer door de buurt en in overleg met de kerkfabriek. Zo groeide een vruchtbare samenwerking tussen de Kerk en de brede gemeenschap. Kortom, een kerkgebouw in beheer geven aan een gemeenschap is ook een mogelijke piste bij herbestemming. “We proberen we de kerk in leven te houden en het gebouw open te stellen voor iedereen, ongeacht diens geloofsovertuiging”, duidt Koen. “Zo ontstaat een heel diverse ‘parochie’. We spreken eerder van een community, die één gebouw/huis met elkaar delen als een common of gemeengoed. Kom een kijkje nemen, en denk ... en deel mee!” (Jan Caljon)

Info op www.commonslab.be

MET DE INSPIRATIE VAN HET BEGIN

HANDELINGEN ALS REISGIDS

*Na de (voor)laatste tocht van Jezus – zijn hemelvaart – zijn de leerlingen aan zet. Na zijn voorwoord opent Lucas 'Handelingen' met de laatste woorden van Jezus aan zijn apostelen, tussen opstanding en hemelvaart. Hij is met hen in gesprek 'over het koninkrijk van God' (1, 3). Jezus doet een belofte, die tegelijk een opdracht inhoudt. Beide hebben te maken met de Heilige Geest. De woorden van Jezus zetten de toon voor het boek 'Handelingen'. **Wat inspireert de leerlingen? Wat is hun zending? Wat drijft hen in de verkondiging van het Evangelie op hun vele reisroutes?***

David Godecharle

Het begint met een belofte. “Ga niet uit Jeruzalem weg, maar blijf wachten op de belofte van de Vader die jullie van mij hebben gehoord; immers, Johannes doopte met water, maar jullie zullen gedoopt worden in Heilige Geest, binnen enkele dagen” (1, 4-5). De woorden van Jezus scheppen torenhoge verwachtingen bij de apostelen. Ze vragen of Hij nu het koninkrijk van Israël zal herstellen.

“De missie van de Kerk is geen plan uit de koker van de apostelen, maar is aangestuurd door Jezus.”

Toegegeven, hun reactie – het zijn nota bene hun eerste woorden in *Handelingen* – komt op het eerste gezicht wat raadselachtig over. Toch is hun opmerking niet uit de lucht gegrepen. In die tijd heerste er een vurig verlangen. De eindtijd is (wellicht) niet meer veraf. God zal zijn Messias zenden om zijn rijk op aarde te installeren en het volk Israël te verlossen van onderdrukking. De lezer van Lucas-Handelingen herinnert zich nog de verkondiging van Johannes de Doper. “Het volk leefde in een gespannen verwachting,

en allen vroegen zich af of Johannes niet de Messias was, maar Johannes gaf hun allen ten antwoord: ‘Ik doop u met water. Maar er komt iemand die krachtiger is dan ik; ik ben te min om de riem van zijn sandalen los te maken. Hij zal u dopen in Heilige Geest en vuur’ ” (Lc 3, 15-16).

Een opdracht

De apostelen begrijpen dat ze een cruciaal moment meemaken. Ze staan op een snijpunt in de geschiedenis van God met mensen. Ze zien Jezus die uit de dood is opgestaan. Naar Lucas' tijdsaanduiding verschijnt Hij 'veertig dagen lang herhaaldelijk' aan hen. Ze horen Hem voorspellingen doen over de komst van en hun vervulling door de Heilige Geest. Is het eindelijk zover? Ze verlangen uitsluitel, de vraag brandt op hun lippen.

Het antwoord van Jezus? “Het komt jullie niet toe de tijden of momenten te kennen die de Vader in zijn volmacht heeft vastgesteld, maar wanneer de Heilige Geest over jullie komt, zullen jullie kracht ontvangen en mijn getuigen zijn in Jeruzalem, in heel Judea en Samaria, en tot het uiteinde van de aarde” (Hnd 1, 4-8).

Ga niet uit Jeruzalem weg

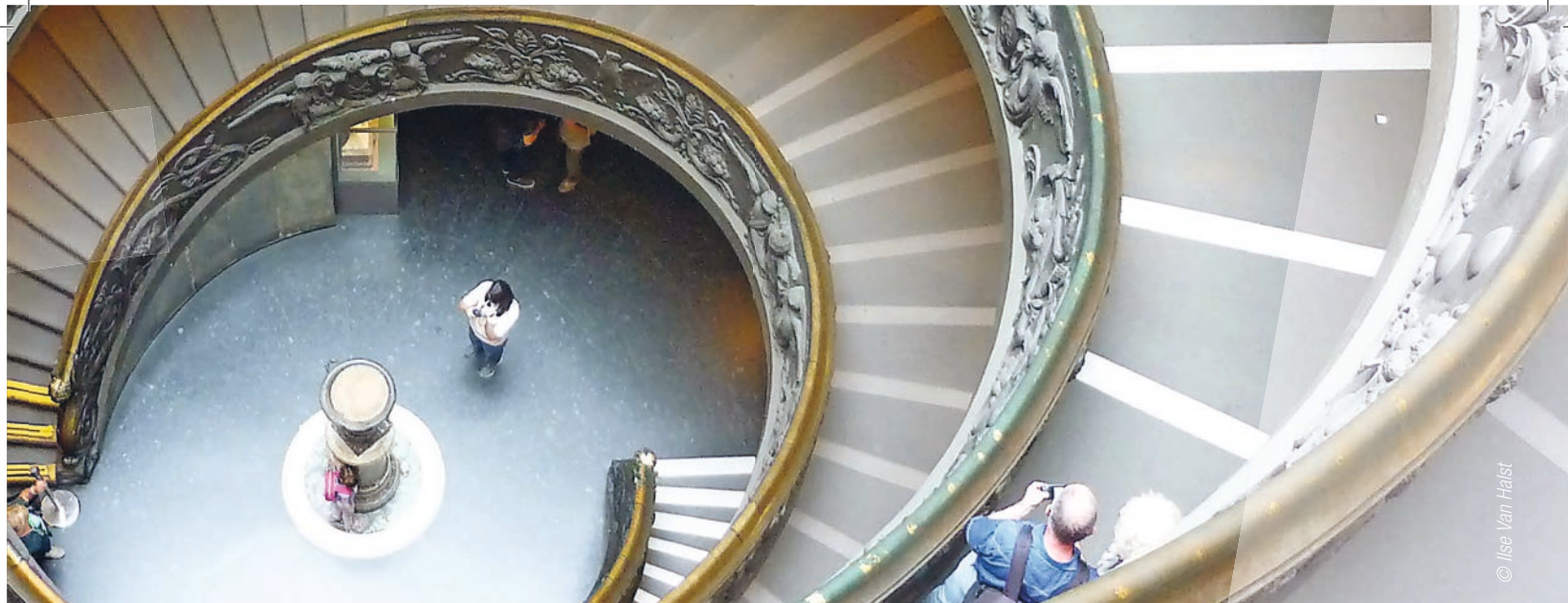
Er is een intrigerend verschil tussen de evangeliën. In Marcus (16, 7), Matteüs (28, 7.16) en Johannes (21, 1) verschijnt Jezus na

zijn dood aan zijn leerlingen in Galilea, maar in Lucas is dat in Jeruzalem, de hoofdstad en het centrum van het Joodse land. Lucas benadrukt dat zelfs. Het eerste hoofdstuk van *Handelingen* wordt zo weerspiegeld in het laatste hoofdstuk van Lucas' evangelie. “Jullie moeten in de stad blijven”, klinkt de laatste instructie van Jezus (Lc 24, 49). Niet lang tevoren maakten de twee leerlingen op weg naar Emmaüs rechtsomkeer zodra ze Jezus herkenden bij het breken van het brood: “En hetzelfde uur nog stonden ze op en keerden naar Jeruzalem terug” (24, 33).

Om alle twijfel weg te nemen, herhaalt Lucas dat de leerlingen na Jezus' hemelvaart een eindje buiten de stad uitvoeren wat hun is opgedragen. “Ze keren terug naar Jeruzalem” (Lc 24, 52; Hnd 1, 12). Daar verblijven ze samen in gebed, in de tempel volgens het evangelie en in 'de bovenzaal waar ze gewoonlijk verbleven' volgens *Handelingen*.

Opmerkelijk

Het creëert een bijzonder effect. *Handelingen* – het boek van de wereldwijde verkondiging van de vroegste christenen – opent met een uitdrukkelijke oproep van Jezus zelf om te *blijven*. De leerlingen mogen *nog niet weg*, noch naar hun thuisbasis in Galilea, noch naar de steden en uithoeken in de toen gekende wereld.

➤ *Van meet af aan gaat de internationalisering van de Kerk in twee richtingen: naar binnen en naar buiten.*

Waarom? Omdat eerst een *begin* dient gemaakt. Waar het verbond van God met Israël in de tempel herdacht wordt, waar Jezus als ‘redder’ van alle mensen werd geopenbaard en waar Hij op het einde van zijn leven heen is gegaan om er te lijden, sterven, op te staan en in de hemel te worden opgenomen – daar ontstaat het getuigenis van de leerlingen en de christelijke gemeenschap. Daar liggen de roots van de Kerk. In Jeruzalem begint de weg van het Evangelie. Met het open einde van *Handelingen* zitten we in Rome: het centrum van de wereld. Van daaruit lopen nieuwe wegen naar ‘het uiteinde van de aarde’ (Hnd 1, 8).

Dat Lucas graag stilstaat bij het begin van de Kerk, heeft fundamenteel met de zending van de leerlingen te maken. Jezus roept hen samen en stuurt hen uit. Niet toevallig schuilt in het Griekse woord voor Kerk (*ekklēsia*) het werkwoord ‘roepen’ (*kaleo*). Lucas is duidelijk: het initiatief tot verkondiging komt aan Jezus toe. De missie van de Kerk is geen plan uit de koker van de apostelen, maar is aangestuurd door Jezus. Het engagement van de apostelen vloeit voort uit hun roeping. Elke roeping en zending is een kantelpunt, een moment van ommekeer, een nieuw begin.

Voor en na Pasen

Het is niet de eerste keer dat Jezus zijn leerlingen uitzendt. Ook tijdens zijn publieke leven worden de twaalf eropuit gestuurd, namelijk tussen de opwekking van Jairo’s dochter en de broodvermenigvuldiging. Jezus ‘geeft hun kracht en macht’ om demonen uit te drijven en zieken te genezen. Hij ‘zendt hen om het rijk Gods te verkondigen’.

Ook al zijn er opmerkelijke parallellen met *Handelingen*, toch is de situatie geheel anders. De ene is een zending voor Pasen, de andere een zending na Pasen. Nu Jezus uit de dood is opgewekt en op het punt staat in de hemel te worden opgenomen, kunnen de leerlingen niet meer op proefperiode. De tijd van training en feedback face to face met Jezus, zoals rond het meer van Galilea (Lc 9, 10), is voorbij. Jezus is voortaan definitief op een andere manier nabij en aanwezig, en bijgevolg wijzigt de zending van de leerlingen.

Missie in twee lagen

Dat Jezus zijn leerlingen niet aan hun lot overlaat, bleek al in de eerste zending. Toen kregen ze ‘kracht en macht’. Nu, in hun definitieve zending, zullen ze worden ‘bekleed met kracht van boven’ (24, 49). “Jullie zullen worden gedoopt in Heilige Geest” (Hnd 1, 5), om wereldwijd van Jezus te getuigen.

Let op het woord ‘zullen’. Het gaat om een belofte. Jezus roept zijn leerlingen op tot een dubbele dynamiek. Ze moeten blijven (Lc 24, 49), wachten (Hnd 1, 4) en bereid zijn om te ontvangen (Lc 1, 8), gedoopt (Hnd 1,5) en bekleed te worden (Lc 24,49). Anderzijds staan ze voor een opdracht: verkondigen in zijn naam (24, 47) en getuigen zijn (24, 48; Hnd 1, 8).

De grondhouding waartoe Jezus zijn apostelen oproept tussen Pasen en Pinksteren, is de blijvende grondhouding in de verkondiging van de leerlingen doorheen *Handelingen*. Elke christelijke missie draagt de momenten van Pasen en Pinksteren in zich: openstaan en aan het werk gaan, of, in de woorden van Lucas, bekleed worden met de Geest en getuigen van Jezus.

(met) de Geest onderweg

Om de komst van de Geest te beschrijven, zet Lucas de verbeelding van zijn lezers aan het werk. De werkwoorden ‘dopen’ en ‘bekleden’ suggereerden al de diepe beroering die de leerlingen te wachten staat. En het pinkstergebeuren lost die verwachtingen in. “Ze raakten allen vol van Heilige Geest” (Hnd 2, 4). Om te kunnen verkondigen, worden de leerlingen *geïnspireerd*, in de letterlijke betekenis van het woord: *in de spiritus*, geest, opgenomen. Inspiratie als relatie. De leerlingen zijn in de Geest onderweg. En omgekeerd is de Geest in hen onderweg.

Er is een opvallend detail in het pinksterverhaal. In Jeruzalem zijn er “vrome Joden, afkomstig uit ieder volk onder de hemel” (2, 6). Ze horen de leerlingen elk in hun eigen taal spreken. Maar riep Jezus hen niet net nog uit naar de wereld? En voor ze goed en wel begonnen zijn, is de hele wereld rondom hen verzameld. Van meet af aan gaat de internationalisering van de Kerk in twee richtingen: naar binnen en naar buiten.

Altijd opnieuw

Tot slot: de mensen in Jeruzalem herkennen de leerlingen als Galileeërs (2, 7). Ook al staan ze voor nieuwe wegen, Lucas roept hun afkomst in herinnering. Daar, in Galilea, is immers hun verhaal met Jezus begonnen (zie ook 2, 21-22). Daar kondigde Jezus zijn zending af, via zijn Schriftlezing in de synagoge uit Jesaja: “De Geest van de Heer rust op mij; daartoe heeft Hij mij gezalfd” (Lc 4, 18; Jes 58, 6; 61, 1-2).

De Geest begint altijd opnieuw, in elke tijd en plaats. Ook wij vandaag mogen met de Geest herbeginnen: openstaan en aan het werk gaan.

'T STAD DOORGELICHT

IN DE GEEST VAN VREDE EN HOOP

*Het katholieke religieuze landschap in de binnenstad van Antwerpen is rijk en divers. Daardoor kan het model van een pastorale eenheid zoals dat in de rand van Antwerpen en de Kempen gehanteerd wordt, niet zomaar op het stadsdeel binnen de Ring gelegd worden. Toch **staat voor het vicariaat Antwerpen het streven naar eenheid en samenhang voorop**. Men bedacht er een letterwoord voor dat tegelijk de geest van waar het om te doen is, samenvat: PEACE ... Het Engelse woord voor 'vrede' ofte Pastorale Eenheid Antwerpen-Centrum. En men zette er een onderzoek over op: *Spes ...*, de Latijnse term voor 'hoop' ofte Searching for a Parish Engagement Scale.*

Ronald Sledsens

Hoe kijken parochies en andere geloofskernen in de binnenstad naar zichzelf vandaag en in de toekomst? Welke theologische visie speelt daarbij een rol? In hoeverre zijn ze bereid tot samenwerking? Welke praktijken zijn er gangbaar? Op dergelijke vragen kan en mag je niet alleen vanuit een buikgevoel antwoorden. Dan is het goed dat je ook over empirische gegevens beschikt. En omdat er binnen de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen van de KU Leuven reeds geruime tijd instrumenten bestaan om een en ander te meten, sloot het vicariaat een onderzoeksovereenkomst af voor de duurtijd van een jaar.

Eieren breken

Uiteraard kan je geen omelet maken zonder eieren te breken en dus kost zo'n onderzoek ook geld. *Space for Grace*, een fonds dat de vitaliteit van geloofsgemeenschappen stimuleert, weerhield het als een waardevol project en betaalde dertigduizend euro, de filantropische vzw Maria-Elisabeth Belpaire de rest van de factuur. Onderzoekers Emmanuel Wybo en Jan Bouwens gingen onder leiding van prof. dr. Didier Pollefeyt aan Leuvense kant, en Lea Verstricht en Ronald Sledsens aan Antwerpse kant, aan de slag met vijf instrumenten (vragenlijsten). Eerst werd nagegaan hoe de deelnemers aan het onderzoek zichzelf identificeerden

aan de hand van de geloofskern waartoe ze behoren. Die term 'geloofskern' werd bewust gehanteerd omdat de parochie slechts één mogelijke vorm van samenzijn van katholieke gelovigen is. Je kan bijvoorbeeld ook denken aan een gebedsgroep of een Bijbels geïnspireerde actiegroep zonder parochiale binding.

Vervolgens onderzochten Emmanuel en Jan de achtergrond van de respondenten. Iets meer vrouwen dan mannen namen deel. Hun gemiddelde leeftijd is zestig jaar. Meer dan de helft van de deelnemers heeft een opvallend hoog opleidingsniveau (van bachelor tot doctor), terwijl een kwart uitsluitend basisonderwijs volgde. Acht op de tien respondenten hebben een Belgische moeder. Iets meer dan acht op de tien noemt zichzelf katholiek.

Pandemie

Uiteraard heeft de coronapandemie het onderzoek sterk bemoeilijkt. Omdat gemeenschappen niet mochten samenkomen, waren hun leden ook moeilijk bereikbaar. Uiteindelijk namen 526 mensen deel aan de steekproef, wat een fatsoenlijk getal bleek om er conclusies aan vast te knopen. Jammer genoeg echter bleven sommige belangrijke gemeenschappen van buitenlandse signatuur, zoals de Poolse of de Franssprekende Afrikanen, onder de horizon.

Met een post-kritische geloofsschaal gingen de onderzoekers vervolgens na hoe de deelnemers zelf omgaan met religieus geloof. In hoeverre geloven ze in God en hoe kijken ze naar uitspraken over geloof? Geloven ze de dingen letterlijk of eerder symbolisch? Wat wijzen ze af? Wat relativeren ze? Ruim 94 procent gelooft dat men altijd via verhalen, rituelen, tradities, instituties en dergelijke meer in relatie staat tot God. Geloof wordt verworven doorheen het actief en creatief omgaan met die 'bemiddelingen'. Geloven is enkel mogelijk en zinvol na interpretatie en daarbij speelt het kritische verstand een belangrijke rol, opdat we niet, tegen beter weten in, in onzin geloven.

Diversiteit en openheid

Antwerpse gelovigen zijn zich terdege bewust van de levensbeschouwelijke diversiteit en hebben er ook respect voor. Maar de openheid voor anders- en niet-gelovigen willen ze niet ten koste laten gaan van de eigen particulariteit, ook niet binnen de eigen traditie. Gelovigen met een migratie-achtergrond hebben een hoog letterlijk geloof, wat niet altijd strookt met het geloof van Vlamingen. Niet-kerkse gelovigen die wel actief zijn in 'christelijke' organisaties lijken verder van het geloof weg te groeien en meer naar relativisme en ongelooft te buigen. En de jongeren die

© Dries de Bakker

EN WAT NU?

Op 21 maart kwam een dertigtal mensen voor het eerst samen rond de aanbevelingen die het *Spes*-onderzoek voor de uitbouw van geloofsgemeenschappen geeft. De thematische opsplitsing in kleinere groepen leverde waardevolle suggesties op voor onder meer een betere samenwerking tussen het territoriale en het categoriale pastoraat. Netwerking tussen geloofskernen als parochies, pastorale diensten van ziekenhuizen, RVT's, scholen en andere instellingen veronderstelt structurele en regelmatige dialoog. Daarnaast boog een groep zich over hoe we als Kerk onze aanwezigheid in de publieke ruimte kunnen vergroten. Het stellen van concrete daden van liefde ten dienste van de zwaksten moet sowieso ons waarmerk blijven en is het beste van wat we de samenleving te bieden hebben. Tegelijk mogen we niet in zelfgesprek stranden, maar moeten we ons vanuit een grote openheid richten op randkerkelijken, niet- en andersgelovigen en – waar mogelijk – in dialoog gaan met de grote diversiteit zonder onze eigenheid prijs te geven. Andere groepen bogen zich over onder meer de plaats voor devotie, voor 'service'-pastoraat, het belang van presentie, de plaats van de jongeren. Het samen nadenken over deze thema's werd als een bijzonder zinvol proces ervaren. Wordt vervolgd.

deelnamen, hebben een meer uitgesproken gelovig profiel dan de tachtigplussers. Aan de hand van de *Spes*-schaal onderzochten Emmanuel en Jan voor welk parochie, respectievelijk geloofskerntype, de deelnemers een voorkeur hebben. Zoeken ze eerder om als gemeenschap een sterk religieus geïnspireerd engagement op te nemen in een pluralistische omgeving? Of kiezen ze voor een duidelijke promotie van het katholieke geloof, ook buiten de eigen gemeenschap? Proberen ze voor wie erom vraagt sowieso een religieuze dienst te voorzien? Of vinden ze hun katholieke identiteit eerder in het individueel of in groep beleven van devotionele momenten?

U-vraagt-wij-draaien-Kerk

Uit de resultaten blijkt dat de respondenten graag een geloofsgemeenschap zien die met beide voeten in de samenleving staat en die niet bang is om haar handen vuil te maken. Ze menen dat geloof geen privézaak kan zijn, maar dient uitgedragen te worden naar buiten. En dat moet vooral gebeuren op basis van dialoog en tot op zekere hoogte ook op basis van verkondiging. Een *u-vraagt-wij-draaien-Kerk* kan niet op veel bijval rekenen, al moet er voor randkerkelijken wel een mogelijkheid zijn om van een religieuze dienst verzekerd te zijn.

Met een coronavragenlijst werd de impact van de crisis gemeten, zowel op het individuele geloof als op de parochies en geloofskernen. 37 procent van de ondervraagden is van oordeel dat de coronacrisis alleen maar een negatieve impact heeft gehad, 17 procent dat de crisis alleen maar dingen heeft verbeterd. Livestreaming van de vieringen bleek een goede zaak, maar er is geen eensgezindheid over het voortzetten ervan omdat eucharistie nu eenmaal

een gemeenschapsbeleving is. Overduidelijk heeft de crisis ook het belang van een goed uitgebouwde diaconie aangetoond. Algemeen vrezende dat corona hoe dan ook flink op het leven van de parochiale geloofskernen heeft ingehakt en dat verder ook zo zal blijven.

Verwachtingen

In een aantal diepte-interviews zoomden de onderzoekers verder in op de resultaten van de vragenlijsten. Hoe deelnemers staan tegenover de grote diversiteit binnen de Antwerpse Kerk? Of geloof een privéaangelegenheid mag zijn dan wel zich eerder naar buiten uit moet tonen? Hoe belangrijk het devotionele is voor de beleving van het geloof? Welke bronnen van inspiratie en spiritualiteit ze aanboren? Welke verwachtingen ze koesteren ten aanzien van de bisschop en het beleid?

11.11

Het onderzoeksrapport eindigt met elf conclusies en elf aanbevelingen. De onderzoekers laten zien dat dialoog niet hoog genoeg op het verlanglijstje van PEACE kan staan. Meer dialoog tussen internationale en Nederlandstalige gelovigen, die elk in hun eigen geloofskernen lijken te zitten. Tussen territoriale en categoriale pastoraal waar weinig kruisverbindingen zijn. Tussen jongeren en ouderen. Tussen gelovigen zonder schroom om te verkondigen en gelovigen met te veel schroom. Tussen beleid en basis. Enzovoort. En ofschoon er grote onderlinge tolerantie en waardering is voor elkaars standpunten, mag daarvan in de concrete pastoraal veel meer voelbaar en tastbaar zijn.

Wie het volledige rapport graag digitaal wil ontvangen, mag mailen naar ronald.sledsens@bisdomantwerpen.be

› *Onderaan: De pastorale eenheid Antwerpen-Centrum (PEACE) telt 26 parochies, 12 internationale gemeenschappen en 15 geloofskernen. Het Spes-onderzoek 'Kerken/kernen van/vol geloof/hoop/liefde' (KU Leuven, Faculteit Theologie- en Religiewetenschappen, 2021, 142 blz.) bestudeerde hoe je in zo'n complexe situatie in functie van een herstructurering van pastorale eenheden samen Kerk kan vormen.*

“In 2016 werkt de stad Herentals in samenwerking met de toenmalige federatie aan het kerkenbeleidsplan. Al snel komt er een heikel punt naar boven: een heus kasteeldomein.” Aan het woord is Norbert Wauters, deken van de Zuiderkempen, die reeds van bij het begin in 2016 betrokken is bij de besprekingen omtrent de bouw van een nieuwe kerk op dat domein. De realisatie is voorzien in 2023.

Jan Caljon

“In 1973 laat mevrouw Maria Verstappen-Le Paige een domein met een kasteel na aan de kerkfabriek van Onze-Lieve-Vrouw in Herentals,” zet Norbert de feiten op een rij, “op één voorwaarde: in plaats van het kasteel moet er een nieuwe kerk op de site komen. Die piste liep al snel dood omdat het kasteel beschermd werd. En toen werd het stil.” Mien Van Olmen, burgemeester van Herentals, vult aan: “In 2005 werd nog getracht om aan die voorwaarde te voldoen door een ‘buitenathedraal’ te creëren.” Die werd zelfs ingezegend door Hans Vanackere, de vorige deken van de Zuiderkempen. De vrees bleef evenwel bestaan dat dat niet voldoende was.

“Tijdens de besprekingen van het kerkenbeleidsplan in 2016 werd duidelijk dat de betrokken partijen rechtszekerheid wilden verkrijgen over de eigendomsstructuur van het domein”, legt deken Norbert verder uit. “De stad had het kasteel reeds verschillende jaren in gebruik en had ook, in samenwerking met vzw Ter Veste, de restauratie op zich genomen.” “Het stadsbestuur vroeg om een masterplan te ontwikkelen voor het hele domein met het oog op een globale opwaardering van de site die de historische, landschappelijke en recreatieve potenties maximaliseert”, aldus burgemeester Mien.

Er werd een projectgroep opgericht die een visie uitwerkte op het kerkgebouw waarmee een architect dan aan de slag zou kunnen gaan: de kerk moet een kunstwerk worden dat sacraliteit oproept zonder drempels, in de geest van de Bruder Klaus Feldkapelle in het Duitse Wachendorf en de doorkijkkerk van Borgloon. Het nieuwe kerkgebouw moet bezoekers – kerkgangers, gelovigen, maar ook wie anders nooit een kerkgebouw betreden – de kans geven om op een persoonlijke manier in contact te komen met iets dat hen overstijgt.” De deken verwijst naar de Taborkapel in Mol waar dat nu al gebeurt en naar het boek *De dag dat ik Jezus ontmoette* van de Deense onderzoeksjournalist Charlotte Rorth over haar persoonlijke Jezuservaring in een Spaans kerkje.

Gedurende het hele traject zal dat de rode draad zijn. Toenmalig Vlaams Bouwmeester Leo Van Broeck werd gevraagd om het project mee te coachen, waarna de projectgroep uitgebreid werd met vertegenwoordigers van de stad en erfgoedinstaties, met ondersteuning van de Vlaamse Bouwmeester. Een nieuwe projecttekst dringt zich op met naast de inbreng van de kerkelijke projectgroep, ook input van de stad Herentals en de Vlaamse Bouwmeester.

De tijd is rijp

“De tijd was er rijp voor”, vat Mien Van Olmen samen. “Alle partijen hadden er belang bij om

› De buitenkathedraal, opgericht in 2005, werd ingezegend door toenmalig deken Hans Vanackere.

te voldoen aan het legaat en waren bereid om een mooie plek in Herentals te creëren. De visie van de bouwmeester, het masterplan en de tijd om ideeën te laten rijpen, maakten dat alle partijen gereed waren om het idee van een klassieke kerk los te laten. Het werd de start van een intensief, niet altijd eenvoudig maar mooi traject.”

“Het was een uniek momentum”, beaamt Laurens Moubax, sectormanager Stadsontwikkeling bij de stad Herentals die het proces namens de stad van nabij opvolgt. “Rond de tafel zaten betrokkenen die allen eenzelfde richting uit wilden. Vanuit een andere insteek, met verschillende visies, maar met een groot gezamenlijk belang. Het wederzijdse respect en vertrouwen van alle partijen waren van cruciaal belang.” Mien Van Olmen voegt toe: “Respectvol met partners aan tafel zitten is een basisvoorwaarde om langdurige relaties op te bouwen.”

Wedstrijd

Het bureau van de Vlaamse Bouwmeester schreef een internationale wedstrijd uit om een passend masterplan en ontwerp voor de kerk te tekenen. De stad Herentals hecht onder meer veel belang aan de uitwerking van de waterhuishouding in het masterplan. Maar liefst 63 ontwerpteams stelden zich kandidaat.

Deken Wauters: “Daaruit selecteerde het team van de Vlaamse Bouwmeester er tien, waaruit de projectgroep er op haar beurt vier koos die een eerste schets met een totaalconcept voor de site met daarin onder meer de katholieke kerk mochten uitwerken.” Een jury met de Vlaamse Bouwmeester, de expert van de bouwheer (de kerkfabriek), de projectgroep (met deken Wauters), een onafhankelijke

expert en de stad Herentals, koos uiteindelijk voor een ontwerp van TED'A Architectes uit Mallorca en GAFPA Bureau Voor Architectuur en Stedenbouw uit Gent, dat heel wat van de gevraagde kenmerken incorporeert, met de vraag enkele bijkomende aanpassingen te integreren. Na het akkoord van de stad, de kerkraad en de Vlaamse Bouwmeester werd de bouwvraag ondertekend op kerstdag.

In de natuur

“Het uiteindelijke ontwerp, dat opgaat in de omringende natuur, lijkt niet op een kerk, maar roept wel alles op wat een religieus gebouw zou moeten oproepen. Het gebouw kan bestaan zonder de noodzaak van een gemeenschap, is uitnodigend voor individuen en vraagt weinig onderhoud”, schetst Hedwig Truys, projectverantwoordelijke van de Vlaamse Bouwmeester. “Alle betrokkenen zijn ervan overtuigd,” benadrukt Mien Van Olmen, “dat het nieuwe kerkgebouw niet enkel een katholieke maar ook een maatschappelijke meerwaarde moet hebben.”

“Tegelijk krijgt het spiksplinternieuwe gebouw een historische inbedding”, stipt Hedwig Truys aan. “Het beeld van Onze-Lieve-Vrouw Op 't Zand krijgt er een centrale plek, zodanig georiënteerd dat het 's avonds in een aureool van licht baadt. En zo zijn er nog symbolische verwijzingen naar het sacrale: het granulaat van het beton van de oude kerk zal gebruikt worden voor dat van het nieuwe gebouw. Er is de verwijzing naar de twaalf apostelen, de oriëntering op het oosten en de cirkelvorm.”

Een spontane buiging

Ze vervolgt: “De ingang van het gebouw wordt bewust laag gehouden, zodat je spontaan buigt bij het betreden van de kerk. De ontwerper heeft

er grondig over nagedacht hoe het gebouw bezoekers kan uitnodigen om stil te staan bij de waan van de dag. Ze zullen binnen ook de seizoenen voelen, horen en ruiken. Het gebouw zal echt deel uitmaken van de omgeving.”

Spelen met water

De kerk zelf bestaat uit een groot vierkant dat steunt op drie grote zuilen die verwijzen naar de Heilige Drievuldigheid. In een van de zuilen is een kapel ondergebracht, een voorwaarde van de kerkfabriek. In de kerk zal water een belangrijke rol spelen. Het Mariabeeld zal op een sokkel in het water staan. Bezoekers kunnen op het water een drijfkaars aansteken. In het baptisterium wordt water gebruikt dat van het dak rechtstreeks in een doopvont terecht komt. De overloop bevoorraadt een labyrint waarrond twaalf kruisjes zich kunnen vullen met water. Ten slotte is er nog een sacristie. “Het is de bedoeling om de vesten rond de stad terug te laten bevoeien”, bevestigt Laurens Moubax het belang van het water in het grotere geheel. “Dit project en masterplan moesten die optie in zich dragen, want heel de site krijgt een belangrijke functie als toegangspoort naar de rest van de stad.”

Het winnende ontwerp voorziet dus geen groot kerkship. “Dat ervoeren de juryleden als een belangrijke troef,” zegt Norbert Wauters, “omdat in onze samenleving heel wat kerkgebouwen herbested worden wanneer de kerkgemeenschap te klein wordt. Dat wilden we vermijden bij deze nieuwe kerk. Daarom stelden we uitdrukkelijk voorop dat ze niet afhankelijk mag zijn van een gemeenschap. Ook wanneer ze niet gebruikt wordt voor liturgie, dient ze een sacrale ruimte te blijven, opgaand in het park met een zo groot mogelijke openheid naar de omgeving. Kortom, een kerk met toekomstperspectief.”

EEN HART VOOR OEKRAÏNE

GASTVRIJ EN SOLIDAIR

*In het meinummer van 'Relevant' kon je al zien en lezen hoe her en der in ons bisdom de solidariteit met de Oekraïense bevolking spontaan ontloek en groeide sinds de oorlog er uitbrak eind februari. **Meteen rezen in tal van parochies, scholen en verenigingen solidariteitsacties als paddenstoelen uit de grond. Gelovigen en congregaties vangen gastvrij vluchtelingen op. 'Relevant' keek even binnen.***

Ilse Van Halst

Nog maar in januari jongstleden besloot gasthuisgemeenschap De Brug in Lier de opvang van mensen in nood, die tussen de mazen van het net van onze sociale zekerheid vallen, die verlangen naar rust of in afwachting van een nieuwe woning nergens terecht kunnen, op een lager pitje te zetten. “We hadden onze handen nog vol met acht gasten die al sinds de covidcrisis bij ons verblijven”, legt Goele Berens van De Brug uit.

Maar toen ...

Maar toen viel Rusland Oekraïne binnen. “We voelden het appel van de vele mensen die naar ons land vluchtten en gaven onze mogelijke opvangplaatsen door aan de gemeente Lier en

aan een internationaal bedrijf waar iemand van onze gemeenschap werkzaam is en dat al snel in contact kwam met Oekraïners op zoek naar opvang. Op enkele weken tijd verwelkomden we twintig Oekraïense vluchtelingen, twee koppels en vier moeders, wiens echtgenoten in Oekraïne zijn achtergebleven, en twaalf kinderen van negen maanden tot zeventien jaar.”

Zo vertaalt de gemengde gemeenschap van leken en zusters die sinds de jaren 1990 in Lier in de voetsporen treedt van de gasthuiszusters hun eeuwenoude gasthuisspiritualiteit naar de tekenen van deze tijd. “Toen de gasthuisbeweging in de late middeleeuwen ontstond – waaruit de congregatie van de

gasthuiszusters is voortgekomen – speelden mannen en vrouwen van toen in op de noden van hun tijd. Zonder al te veel institutionele omkadering trokken ze zich het lot aan van pestlijders en andere mensen aan de rand van de samenleving”, legt Goele uit. Vandaag doet de gemeenschap niet anders: “Alle opvangvragen kunnen gesteld worden en worden apart in een intakegesprek bekeken.”

Wie doet wat?

De vluchtelingen uit Oekraïne worden opgevangen in kamers in De Brug, in een woning naast de gemeenschap en op de site van de gasthuiszusters in Boechout. “De zusters sprongen dadelijk mee in de

EEN GODSGESCHENK

Toen de oorlog in Oekraïne uitbrak en vele burgers op de vlucht hun weg naar ons land vonden, besloot bisschop Bonny de Oekraïens-katholieke gemeenschap uit Antwerpen en omgeving onder te brengen in de Sint-Michiels- en Sint-Pieterkerk aan de Amerikalei in Antwerpen, die al geruime tijd op zoek was naar een nieuwe adem.

Omwenteling

“Een heuse omwenteling voor onze parochie”, aldus Paul Clerckx, voorzitter van de kerkfabriek. Collega Karel Van der Straeten beaamt: “Voor deze wijk die de laatste twintig jaar veel nieuwe inwoners verwelkomde

en onze parochie met een vaste kern van hooguit vijfendertig parochianen is de komst van de levenskrachtige Oekraïense-katholieke gemeenschap een godsgeschenk.”

Een klik

De Oekraïens-katholieke Kerk in België telt ongeveer twintigduizend leden en elf priesters, verspreid over vijftien parochies, en is in Antwerpen het grootst. Tot zondag 6 maart vierde ze zestien jaar lang wekelijks de eucharistieviering in de Sint-Andrieskerk. Het klikte meteen tussen geloofsgemeenschap, gebouw, parochie en kerkfabriek. “In deze Byzantijnse kerk van architect Frans Van Dijk

voelden we ons meteen thuis”, aldus priester Ruslan Pikh die al in 2014 naar België kwam en met collega Mykola Butsiak afwisselend voorgaat in de dagelijkse eucharistieviering van 19 uur. “Ze sluit mooi aan bij de symboliek van de heilige Michaël, aartsengel en patroonheilige van Oekraïne en onze hoofdstad Kiev. De installatieviering op 13 maart in het bijzijn van onze en jullie bisschop was een belangrijke doorstart en nieuwe stap voor onze gemeenschap. Hier kunnen we elke dag vieren. We zien dagelijks nieuwe mensen, jong en oud. Vaak helpen ze spullen sorteren die we achteraan in de kerk inzamelen uit solidariteit voor de vluchtelingen.”

bres, met de vraag aan de lekgroep om het eerste aanspreekpunt te zijn voor de nieuwe gasten”, verduidelijkt Goele.

“Vermits die allen vergelijkbare vragen hadden, bespraken we onderling wie zich welke problemen zou aantrekken: administratieve regelingen voor de aanvraag van een A-kaart, link met de OCMW’s, praktische informatie over het Belgische systeem van afvalsortering, het regelen van degelijke internetverbindingen, het uitzoeken van bereikbaarheid van Oekraïense televisiezenders, het contacteren van scholen, het zoeken naar zinvolle tijdsbesteding voor kinderen in bijvoorbeeld een academie voor dans of beeldende kunst of in een zwemclub. Zo ontstond binnen onze gemeenschap een hernieuwde dynamiek om samen de pijler van de gastvrijheid in deze nieuwe situatie waar te maken.”

Transparant

“Omdat we van individuele mensen zowel als van parochies giften krijgen, openden we een

bankrekening”, maakt Goele het financiële plaatje transparant. “Met die giften betalen we de extra kosten die de opvang met zich meebrengt. Deze afzonderlijke rekening zal ook gebruikt worden om onze gasten een financieel duwtje in de rug te geven, wanneer ze terugkeren naar Oekraïne om er hun leven opnieuw op te bouwen. Zelf willen we financieel niets overhouden aan dit verhaal.”

Met en zonder app

Wanneer en of de vluchtelingen zullen terugkeren, blijft onduidelijk. Voor wie hier wenst te blijven, zal de gemeenschap nagaan welke stappen dienen ondernomen te worden. De taal bemoeilijkt de communicatie, maar de gemeenschap is creatief. “We maken dankbaar gebruik van vertaalapps, een Oekraïense vrouw die goed Engels spreekt, een tolk van de gemeente, een gast uit Armenië ...”, legt Goele uit. Waar ze geen app voor nodig hebben, is hun gastvrijheid. “Wat we in elk geval ervaren, is hoe hartelijk de contacten met deze mensen zijn. Met hun komst ging

voor ons een hele nieuwe wereld op, waarin we verschillen en overeenkomsten ontdekken met de Oekraïense cultuur en religie.”

De minste van de mijnen

Over de eerste vluchtelingen die aankwamen bij de paters kapucijnen op de Ossenmarkt in Antwerpen en in Meersel-Dreef en de clarissen die de deuren van hun slotklooster in Stabroek opengooide voor een Oekraïens gezin op de vlucht las je al in het vorige nummer. Ook de zusters van de Christelijke Scholen van Vorselaar aarzelden geen moment om hun steentje bij te dragen. “Op vraag van de burgemeester stellen we graag een rijwoning en het zopas vrijgekomen klooster in Olen ter beschikking”, laat zuster Hermine weten namens het algemeen bestuur. “We vinden het vanzelfsprekend om te helpen bij de opvang van Oekraïense vluchtelingen. Alle grote noden doen een appel op onze solidariteit: ‘Wat ge aan de minsten van de mijnen hebt gedaan, hebt ge aan mij gedaan.’” ▶

▶ Paul, Ruslan en Mykola.

Het project trok de aandacht van stad Antwerpen. Schepen Tom Meeuws opende op 14 april een Welkomstpunt in de Cuyllitsstraat

22, aan de achterzijde van de kerk. Oekraïense nieuwkomers krijgen er een warm onthaal en de stad maakt hen meteen wegwijs in de stedelijke administratie en dienstverlening.

Machteloos

Ondanks de aanslepende oorlog proberen Mykola en Ruslan hier in België het hoofd koel te houden, al is dat makkelijker gezegd dan gedaan. “We bellen zo vaak mogelijk met onze familie en vrienden in West-Oekraïne. Wat zij meemaken tijdens de aanhoudende bombardementen met zware artillerie en raketten, is ronduit verschrikkelijk. Vaak voelen we ons machteloos, ondanks alles wat we doen om hen vanop afstand te helpen”, verzochten Mykola en Ruslan, die volgend jaar hun

intrek mogen nemen in de pastorie. “De hulp en hartelijke ontvangst van de parochie en kerkraad vergeten we nooit.”

Gemoedsrust

Hoewel er nog grondige renovatiewerken op til staan, is de balans van verhuis en project alvast positief. “De komst van de Oekraïense gemeenschap biedt ons de zekerheid en gemoedsrust dat het kerkgebouw nog jaren in gebruik blijft”, aldus Karel. Paul valt hem bij: “In ons christelijke geloof staan de pijlers liefde, zorg en solidariteit centraal. In de Chiro leerde ik vroeger de waarde van kameraadschap, kranigheid en trouw. Ze vatten alle elementen van dit verhaal mooi samen: eerlijk zijn, liefhebben en als het moet, op je tanden bijten.” (Nathalie Milio)

› *Op de Ossenmarkt in Antwerpen helpen Oekraïense mama's de paters een handje in de keuken.*

Gastvrijheid ligt ook helemaal in de lijn van de spiritualiteit van de zusters van Berlaar. “Vanuit onze spiritualiteit van gastvrijheid, eenvoud en liefde, willen we ons gastvrij openstellen”, vertelt Tania Stalmans, bestuurder bij de congregatie van de zusters van Berlaar. Ze vangen een Oekraïens vluchtelingengezin op in een assistentiewoning in het woon-zorgcentrum Kloosterhof in Berlaar. De congregatie neemt de kosten op zich. “Het was snel in kunnen en kruiken, omdat het gaat om het gezin van een broer van een personeelslid. De zus treedt op als brugfiguur wat de communicatie vergemakkelijkt.” Tania vervolgt: “Het is verschrikkelijk wat ze hebben meegemaakt. Ze dromen ervan terug te keren, maar dat zal zeker op korte termijn niet mogelijk zijn. Hun kindje loopt hier school, zij plannen een inburgeringscursus Nederlands te volgen en dan werk te zoeken. Mogelijk kunnen we hen tewerkstellen in ons woon-zorgcentrum.”

Overspoeld

In de parochie Onze-Lieve-Vrouw-Middelares in Berchem schakelde de al bestaande werkgroep Brody, die vijftien jaar geleden opgericht werd door wijlen diaken Johan Dierckx, heel wat versnellingen hoger. “Als kleine landelijke stad op de weg tussen Kiev en Lviv, niet ver van de Poolse grens, wordt Brody vandaag overspoeld door Oekraïners op de vlucht”, vertelt Stanny Scheipers van de werkgroep. „De streek, in de schaduw van Tsjernobyl, is erg arm. Nu worden alle huizen en de hele infrastructuur nog eens stukgeschoten. Hoewel de bewoners het zelf niet breed hebben, vangen ze landgenoten op de vlucht op. Daarbovenop zenden ze zelf nog hulp naar het oorlogsgebied in het oosten van het land”, vertelt Stanny's echtgenote Maguy Janssens.

Stanny vervolgt: “Drie maanden geleden kwamen we samen met de werkgroep om te overleggen wat we zouden doen. Elk jaar organiseren we al een Brodydag onder het motto ‘Een hart voor Brody’. Met de opbrengst brengen we telkens een container van achttien ton vol hulpgoederen naar het stadje. Iedereen was het eens: we willen helpen.”

Spaarpotje

Met de fondsen uit het Brody-spaarpotje van voorgaande coronajaren en dankzij vele nieuwe giften schonk de werkgroep in drie fasen vijftienduizend euro aan de lokale Caritasafdeling. “We verkiezen volledig via Caritas te werken, omdat alles zo officieel en transparant verloopt”, benadrukt Stanny. “Omdat we zelf geen werkingskosten hebben, vermits we ons allen vrijwillig engageren, kunnen alle giften integraal doorgestort worden.”

Daarnaast verzamelt de werkgroep hulpgoederen in het parochiehuis. “We hanteren de lijst van het Consortium 12-12, zodat we enkel goederen naar ginds sturen waar de mensen nood aan hebben”, legt Maguy uit. In het parochiecentrum in Berchem sorteren vrijwilligers van de werkgroep alles. Dat wordt naar Wereld Missie Hulp gebracht, vanwaar het richting Lviv gaat, waar de Ridderorde van Malta waakt over de verspreiding over Oekraïne.

Een olievlek

Het nieuws van de hulpactie verspreidde zich via de parochie en sociale media en zet mensen, bedrijven, parochies, scholen enzovoort in beweging. “Parochies uit Hoboken sloten aan, via familie uit Deurne sprong de pastorale eenheid Heilige

Christoffel op de kar. De vormelingenwerking uit een parochie in onze eigen pastorale eenheid nodigde ons uit om Brody en de situatie ginds voor te stellen via foto's en een filmreportage die we er maakten. Onze dochter vertelde over onze actie op school van onze kleindochter in Borgerhout, die zich ook engageerde. Stanny's zus bracht op haar beurt een groepje bijeen in Oud-Berchem ... Het is een olievlek die uitdijt.”

Na een pauze in de vakantie wil de werkgroep zich toespitsen op hulpverlening aan Brody zelf, waar ze in het verleden al heel wat projecten steunde, zoals een woning voor vluchtelingen uit de Donbas, een psychiatrische instelling, een ouderentehuis ... “In september willen we schoolmateriaal inzamelen. In het najaar focussen we op warme kleding en dekens, want de winters zijn streng in Oekraïne. Daarnaast blijven we sensibiliseren via lezingen en onze film-reportage”, geeft Stanny nog mee.

Liefde die verbindt

Ze lachen naar elkaar. “Het mooie is dat wij elkaar zeven jaar geleden leerden kennen via de Brodywerking. De liefde die ons verbindt, draagt ons om dit engagement voor Brody voort te zetten. Het maakt ons blij dat ze op deze manier vrucht draagt”, zegt Maguy met een liefdevolle blik naar haar echtgenoot. “Het verrast ons hoe groot de solidariteit is. Mensen hier hebben nog een warm hart. Hoe lelijk een situatie ook kan zijn, ze roept ook heel wat moois op.”

Meer info bij
werkgroep.brody@proximus.be

DE KIOSK

MEDEDELINGEN

EIGEN DIENSTEN

Piet **Degroote** werd per 9 mei 2022 aangeworven als operationeel manager van het Theologisch en Pastoraal Centrum. Vanaf 1 juli vervangt hij Jos **Sergoyne** die per 1 augustus met pensioen gaat. Jos was in dienst sedert 1 februari 2012.

Els **Want** werd per 19 april 2022 ingezet als administratief medewerker voor het vicariaat Diocesane Diensten.

BENOEMINGEN

Albert **Folens**, norbertijn van Postel, werd per 27 november 2021 herbenoemd tot parochievicaris in de parochies van de pastorale eenheid De Heilige Apostelen (Balen, Mol), en dat tot 30 juli 2024.

Ludo **Peter Gijsbrechts**, dominicaan, werd per 27 november 2021 herbenoemd tot parochievicaris in de parochies van de pastorale eenheid Elia (Brecht, Wuustwezel), en dat tot 7 april 2023.

Linda **Hermans**, pastoraal werkster van ons bisdom en benoemd als pastoraal ziekenhuiswerkster binnen de instellingen van de ZNA-koepel, werd per 1 juni 2021 ingezet als pastoraal ziekenhuiswerkster op de campus ZNA Jan Palfijn in Antwerpen-Merksem. Haar taak binnen het AZ Middelheim (ZNA), campus Middelheim en campus Kinderziekenhuis Koningin Paola in Antwerpen, werd beëindigd. Ze behoudt haar overige functies.

Hanne **Jacobs** werd per 27 november 2021 herbenoemd tot vertegenwoordiger van de katholieke eredienst in de Gemeenschapsinstelling Bijzondere Jeugdbijstand De Kempen (campussen De Hutten en De Markt) in Mol, in de pastorale eenheid De Heilige Apostelen, voor een periode van zes jaar.

Jesus. Ze zijn verbonden met christelijke gemeenschappen en staan in dienst van deze Kerk met de specifieke opdracht onderwijs en vorming voor kleuters, kinderen, jongeren en adolescenten te organiseren. Dat is geen neutrale of waardenvrije opvoeding, maar wel een opvoeding die gebaseerd is op aandacht voor de zwakke medemens, vertaald in zorg. Onze christelijke opvoedingsprojecten zullen naast die zorg (diaconie) ook gericht zijn op gemeenschapsvorming, verkondiging en samen vieren. Dat verbindt alle christelijke scholen die zich verenigd hebben binnen de KOBBA-koepel (Katholiek Onderwijs bisdom Antwerpen)."

Victor **Mangelschots**, priester van ons bisdom, werd per 27 november 2021 herbenoemd tot parochievicaris in de parochies van de pastorale eenheid De Heilige Apostelen, voor een periode tot 11 oktober 2025.

Luc **Motmans**, pastoraal werker van ons bisdom, werd per 27 november 2021 herbenoemd tot parochieassistent, teamlid en verantwoordelijke liturgie en gebed in de pastorale eenheid De Heilige Apostelen, voor een periode van zes jaar.

Elisabeth **Liesbeth Philips**, pastoraal werkster van ons bisdom en benoemd als pastoraal ziekenhuiswerkster binnen de instellingen van de ZNA-koepel, werd per 1 juli 2021 ingezet als pastoraal ziekenhuiswerkster op de campus ZNA PVT Antwerpen (Psychiatrisch Verzorgingstehuis). Ze behoudt haar overige functies.

Els **Van Elsen**, pastoraal werkster van ons bisdom, werd per 27 november 2021 benoemd tot parochieassistente in de pastorale eenheid De Heilige Apostelen, voor een periode van zes jaar.

Jan **Verheyen** werd per 1 november 2021 herbenoemd tot deken van het dekenaat Kempen-Westen en tot lid van het vicariaatsteam van het vicariaat Kempen, voor een periode van zes jaar. Hij behoudt zijn overige functies.

Jean **Verheyen**, diaken van ons bisdom, werd per 27 november 2021 herbenoemd tot diaken in de parochies van de pastorale eenheid De Heilige Apostelen, voor een periode van zes jaar. Hij behoudt zijn overige functies.

Norbert **Wauters**, priester van ons bisdom, werd per 27 november 2021 herbenoemd tot pastor in het Dienstencentrum voor mensen met een mentale beperking De Witte Mol in Mol en tot moderator van de priesterequipe van de pastorale eenheid De Heilige Apostelen, voor een periode van zes jaar. Hij behoudt zijn overige functies.

STOPZETTINGEN

Marilène **Moons** nam per 31 mei 2022 ontslag als jongerenpastor in de pastorale eenheid De Heilige Apostelen.

Eline **Vandendriessche** nam per 31 maart 2022 ontslag als diensthoofd bij IJD Antwerpen.

De bisschop stelt er prijs op bij deze gelegenheid zijn medewerkers van harte te danken.

IN DE KIJKER

TAFELN MET EEN VIEW ... OP HET KERKSCHIP

Sinds 6 januari kun je opnieuw in de taverne van Kerkschip Sint-Jozef terecht voor een hapje en een drankje. Na een faillissement stond ze al een tijd leeg. Daarbovenop kwam de coronapandemie. Nu besloten schipperskinderen Linda en Cynthia Beeckmans en hun echtgenoten om de taverne nieuw leven in te blazen.

Saskia van den Kieboom

Linda en Cynthia, zelf schipperskinderen, kennen het kerkschip uit hun jeugd. Ze komen uit Beveren, maar brachten een deel van hun jeugd door in de Antwerpse haven. "Toen we de voorbije zomer op het schip waren voor het doopfeest van een van de kleinkinderen van mijn broer, vernamen we dat de taverne definitief opgedoekt zou worden. Dat vonden we zonde. Daar wilden we iets aan doen", vertelt Linda. "De taverne is altijd belangrijk geweest voor de schippers. Het is uniek erfgoed. Dat mochten we niet verloren laten gaan." Ook de echtgenoten van de zussen waren wel in voor een uitdaging.

Verhuis

Tien jaar geleden verhuisde 't Kerkschip van het Kanaaldok waar het zo'n veertig jaar lang aangemeerd lag midden de drukte van de haven, naar het Houtdok, waar veel minder passage is. Dat betert sinds het Havenhuis open is, een opmerkelijk gebouw dat heel wat toeristen trekt, en met de komst van de tram.

Linda baatte vroeger een café uit. Ze neemt de bediening op zich, maar heeft ook ervaring als kok. Cynthia werkte altijd in de zorg en had nog geen horeca-ervaring. Cynthia's echtgenoot, Steven, volgde dan weer een opleiding als kok. Hoewel hij aan de slag was als vrachtwagenchauffeur, werkte hij tevoren al wat in de horeca. "We doen allemaal waar we goed in zijn, maar de taverne met bijhorende feestzaal runnen we samen. We zijn een vennootschap van vier."

De taverne heeft nog steeds de vertrouwde sfeer van vroeger. Er komen veel vaste klanten over de vloer, schippers, oud-schippers, mensen uit de omgeving, maar ook toeristen en bezoekers van het Havenhuis. Geen betere manier om de taverne te leren kennen dan door er te gaan eten op een stormachtige vrijdagmiddag ... We worden hartelijk welkom geheten door Linda. Enkele vaste klanten bespreken wat er in de *Maritiem Courant*, het vakblad voor de scheepvaart, geschreven staat. Linda serveert meteen wat vers gemaakte kibbeling, om te proeven.

Elke zondag om 10.30 uur is er een viering in de kapel van het schip. Daarna zit de taverne gezellig vol met mensen die nog wat blijven drinken. In die zin heeft ze een belangrijke sociale functie binnen de schippersgemeenschap, weet pastoor Paul Renders, van het kerkschip, als vertrouwde plek voor schippers, maar ook als ontmoetingsplek voor wie naar de viering komt. Hij woont op het schip en is maar wat blij dat de taverne terug open is. Hij vindt het belangrijk dat mensen na de viering met elkaar kunnen npraten en samen iets kunnen drinken of eten.

Ondertussen bekeken we de menukaart met heerlijke Vlaamse klassiekers tegen democratische prijzen. We kiezen Vlaamse stoverij en garnaalkroketten. Aan een tafel naast ons wordt gediscussieerd over de Oosterweelwerken en over de veranderingen in de Antwerpse haven. Het schippersleven is niet altijd gemakkelijk, mensen zijn dikwijls lang van huis, weg van hun gezin. De arbeidsomstandigheden zijn niet altijd goed. Een vertrouwde plek is dan juist erg belangrijk. "We willen meer zijn dan een gewone taverne", vertelt Linda. "We willen een plek zijn waar mensen zich welkom weten, op verhaal kunnen komen, zich thuis voelen."

Donker randje

En zo wordt een stuk erfgoed nieuw leven ingeblazen. Bijzonder erfgoed met een donker randje. Ooit had het betonnen kerkschip een heel andere functie. Het werd immers gebouwd in opdracht van de nazi's en vooral gebruikt als wapendepot. Na de oorlog stelde het aartsbisdom Mechelen voor het over te nemen om er een kerkschip van te maken. Meer weten hierover? Bezoek dan het bijbehorende museum na afspraak met een gids. Nadien kan je een heerlijk hapje gaan eten in deze verborgen parel.

Waar?

Taverne van 't Kerkschip Sint-Jozef, Houtdok 25A, 2030 Antwerpen, alle dagen open vanaf 10 uur behalve op maandag, op zondag vanaf 9 uur, www.tkerkschip.be

ESTAFETTE

EEN MEDEWERKER UIT DE KERK AAN HET WOORD

Volodymyr Hreshchuk, subdiaken in de Oekraïense gemeenschap in Antwerpen, volgt de opleiding tot priester in Leuven.

Een zondagochtend in de Oekraïense gemeenschap.

De Sint-Michielskerk in Antwerpen, waar de gemeenschap een nieuwe thuis vindt sinds maart, zit bomvol. Gelovigen vieren er samen, er lopen voortdurend mensen naar binnen en naar buiten, kinderen spelen achterin de kerk en krijgen een standje wanneer ze te luidruchtig worden. Naast het inkomportaal worden kledij en andere goederen ingezameld die de Oekraïense vluchtelingen goed kunnen gebruiken. Deze gemeenschap, in haar hart geraakt door de oorlog, lééft.

Oprecht dank

Volodymyr Hreshchuk (24) maakt deel uit van deze gemeenschap. Als subdiaken helpt Volodymyr in de liturgie, zingt hij mee in het koor en voert hij vele gesprekken met parochianen en vandaag met landgenoten die de oorlog en het geweld ontvluchtten. “Ik leer goed luisteren”, zegt hij. Hij is erg dankbaar om de solidariteit die op gang is gekomen vanuit België. “Oprecht dank”, zegt hij diep ontroerd.

Priesterkandidaat

Volodymyr woont al drie jaar in België en spreekt behoorlijk goed Nederlands. Hij studeert aan het Johannes XXIII-seminarie in Leuven, want hij wil graag priester worden. Tegelijk is hij verloofd met Helena, die momenteel in Warschau woont en werkt. Dat moet hij toch even uitleggen ... “Ik behoor tot de Grieks-katholieke Kerk. We zijn geünieerd met Rome. We erkennen de paus als leider van de wereldkerk. Maar we vieren op een andere wijze liturgie, namelijk volgens de Byzantijnse ritus”, schetst hij het ruimere plaatje.

Hij vervolgt: “In onze Kerk mogen priesters wel huwen. Zodoende ben ik dus verloofd. In het seminarie in Leuven keken ze er in het begin wel even van op, maar ik ben gelukkig niet de enige in deze situatie. We studeren namelijk samen met een Chaldeeuwse seminarist die al gehuwd is en kinderen heeft. Het levert boeiende gesprekken op met de seminaristen uit de Rooms-katholieke Kerk, die een celibatair leven tegemoetgaan. Ook in die zin is het seminarie een echte leerschool. Het is een plaats waar we in alle diversiteit kunnen groeien als mens. Een enorme verrijking.”

Volodymyr heeft zijn draai inmiddels gevonden in onze samenleving. De diversiteit van de Kerk in Vlaanderen vindt hij ongelooflijk boeiend. “Er zijn zoveel verschillende gemeenschappen, zeker in Antwerpen, en toch zijn we allen kinderen van God.” Een wijsheid die Volodymyr graag deelt: “We hebben maar één hart met een deur. Staat de deur open voor God? Dan ook voor andere mensen. En staat de deur open voor andere mensen? Dan ook voor God.”

Slapeloze nachten

Hij klinkt erg hoopvol voor iemand wiens land in oorlog is. “De oorlog is vreselijk, bovenop de pandemie die voor veel mensen al erg moeilijk was”, erkent hij. “Mijn familie woont voornamelijk in het westen van Oekraïne en is redelijk veilig. Toch heb ik al veel slapeloze nachten gehad en heb ik schrik. Wat als Rusland echt aan de macht komt? Of een pro-Russische regering? Dan kan ik misschien nooit meer terug naar mijn land. Dan kan ik mijn familie misschien niet meer bezoeken ...”

Moed, hoop en vriendschap

“Ik denk in deze tijd vaak aan het Exodusverhaal en de Psalmen. Over volkeren die veel hebben geleden, maar ook over God die keer op keer bemoedigt. Dat is iets wat niemand ons af kan nemen: onze moed, onze hoop, onze vriendschap. Wij vechten niet uit haat, maar wel om onze vriendschap en liefde te beschermen.” Hij erkent eerlijk: “Het is voor mij een uitdaging om niet te haten. Poetin kan zoveel stukmaken, maar niet onze liefde. Tegelijk dienen we te beseffen dat ook de meeste Russen geen oorlog willen of niet op de hoogte zijn van wat er werkelijk speelt. Wie vandaag zijn stem laat horen in Rusland, riskeert tot vijftien jaar gevangenisstraf.”

Volodymyr besluit: “De beelden van onschuldige burgers die worden gedood, dat is vreselijk ... We voelen de onderdrukking vanuit Rusland al langer, maar dat het zo'n vaart zou lopen, hadden we nooit kunnen bevroeden. Menselijk leven wordt zo misbruikt. We zijn er om elkaar lief te hebben, niet om elkaar kapot te maken.”

Saskia van den Kieboom

De Oekraïense gemeenschap viert in de Sint-Michielskerk in Antwerpen (Amerikalei 165), elke weekdag om 19 uur en elke zondag om 9 en 12 uur. Iedereen is welkom.

LERENSLANG

BACK TO BASICS

© Pixabay

© Christa Damen

“Ik begon te beseffen dat de geloofsbelijdenis er was om mijn ogen te openen en mijn visie te verbreden; om me te helpen mijn geloof te onderzoeken door aan te duiden waar ik op moest letten. Zelf waren de credo’s de openbaring niet, maar ze wezen de weg ernaartoe”, schrijft Alister McGrath (69 jaar) in wat hijzelf zijn laatste boek noemt ‘Het raadsel van God. Mijn ontdekkingsreis langs wetenschap, geloof & twijfel’ (2021). De woorden en leerstellingen van de geloofsbelijdenis roepen vele vragen op. Kunnen ook wij, zoals McGrath, dat als een beginpunt van een ontdekkingsstocht zien?

Anton De Preter

Alister McGrath (69 jaar) kan beschouwd worden als een van de grootste hedendaagse theologen. Naast priester in de anglicaanse Church of England en geroemd theoloog, is hij een topwetenschapper op het vlak van moleculaire biofysica. Hij schreef een duizelingwekkende bibliografische lijst bij elkaar over de vele disciplines die hij meester is.

Een verzuchting

Zoals een goede wetenschapper betaamt, streeft McGrath steeds naar een heldere theologische methode met duidelijke onderzoeksvragen. Het was immers een van zijn grootste verzuchtingen als student dat er niet zoiets bestond als een inleidend standaardwerk theologie dat enigszins een totaalbeeld zou kunnen verschaffen. Om tegemoet te komen aan zijn eigen verzuchtingen schreef McGrath dan maar zelf *Christian Theology: An Introduction* (1993); een handboek dat de lezer op een prikkelende wijze inleidt in de multidisciplinaire en wijdvertakte wetenschap van de theologie. Het is als een deur die toegang verschaft tot een gebouw met ontelbaar veel kamers. En daarvan maken we dankbaar gebruik in de nieuwe digitale vormingsreeks *Back to Basics!*, te beginnen met de geloofsbelijdenis.

Er leven vandaag vele vragen – ja, zelfs twisten – over de woorden en de leerstellingen van de geloofsbelijdenis in onze kerkgemeenschap. Eigenlijk is controversie over die geloofstekst niet zo vreemd, aangezien de weg naar de definitieve aanname van de geloofsbelijdenis als grondvest van het christelijke geloof op het Vierde Oecumenische Concilie van Chalcedon (451) geplaveid ligt met twisten, machtsstrijd, excommunicaties en zelfs bisschoppen die elkaar letterlijk in de haren vliegen (voor de liefhebbers: het Concilie van Efeze, 449).

Oud en eenvoudig

Daarenboven gebruikt men in onze kerkprovincie vandaag veeleer het zogenaamde *Symbolum van de Apostelen* als geloofsbelijdenis in de liturgie. Die geloofstekst is ouder en eenvoudiger dan de *Geloofsbelijdenis van Nicea-Constantinopel* en kan beschouwd worden als meer gegrond in de nieuwtestamentische wereld. Het Symbolum mist evenwel iets van de filosofische diepgang, het

doorwrochte compromis en het doorleefde geloof van de *Geloofsbelijdenis van Nicea-Constantinopel*.

Een toegangsweg

De geloofsbelijdenis heeft een duidelijke trinitaire structuur: een christen belijdt haar of zijn geloof in de Vader, de Zoon en de Geest. De meeste aandacht gaat naar de Zoon, Jezus Christus. De aan vele nuances rijke beschrijving van de natuur van Jezus – eigenlijk gaat het over twee naturen, want Jezus Christus is ware God én ware mens – in de *Geloofsbelijdenis van Nicea-Constantinopel* verraadt ook meteen waarover destijds de meeste discussies gingen. En vandaag? Welke vragen roept deze geloofstekst bij ons op? Waarom vormt de apostolische geloofsbelijdenis tegenwoordig soms aanleiding tot discussie in een kerkgemeenschap? Kunnen we niet beter, zoals McGrath, de geloofsbelijdenis beschouwen als een toegangsweg naar dieper geloof in plaats van als een sneuveltekst waarvan we enkel datgene recupereren dat in ons eigen kraam past?

De nieuwe, digitale vormingsreeks *Back to Basics!* op het vormingsplatform van ons bisdom beoogt een gedegen en uitvoerige inleiding op belangrijke theologische thema's voor al wie pastoraal geëngageerd en/of geïnteresseerd is. In het najaar 2022 staan we stil bij zowel de geschiedenis als de theologische betekenis(sen) van de geloofsbelijdenis. Op 4 oktober vindt een inleidende lezing plaats. Meer info wordt vanaf de zomermaanden verspreid via www.bisdomentwerpen.be.

DOORKIJK

BEZINNING

NABIJHEID IN ALLE EENVOUD

Smeekt u om hulp, dan zal Hij zeggen: 'Hier ben ik'

(Jesaja 58, 9)

1 juli is de dag waarop ik tien jaar werkzaam ben als pastoraal medewerker bij de Zorggroep Zusters van Berlaar. Tien jaar geleden, op 1 juli 2012, kwam ik als een groentje net van de schoolbanken. In mijn jeugd en tijdens mijn opleiding kreeg mijn geloof in God vorm. Ik vormde me een beeld van een liefdevolle God die altijd trouw met je meegaat.

“Nu de zusters ouder worden, ben ik dankbaar dat ik een beetje in hun voetsporen mag treden en op mijn beurt hen nabij mag zijn.”

Met dat geloof fietste ik, tweeëntwintig lentes jong, net afgestudeerd en geïnspireerd door Gods Geest, naar het woon-zorgcentrum Sint-Jozef in Wiekevorst en het woon-zorgcentrum Heilige Familie in Heist-op-den-Berg. Graag wou ik Gods nabijheid tastbaar maken bij de oudere bevolking in een woon-zorgcentrum.

Bij aankomst voelde ik meteen de eenvoud, liefde en gastvrijheid die zo kenmerkend is voor de spiritualiteit van de zusters van het Heilig Hart van Maria. Ik voelde hoe liefdevol de zusters omgaan met mensen aan het einde van hun leven, wanneer het leven niet meer loopt zoals gehoopt. Hoe ze samen in de gebrokenheid staan die mensen in hun leven kunnen ervaren en wat nabijheid kan betekenen.

Toen het wzc Kloosterhof bijna zes jaar geleden de deuren opende, voelde ik me geroepen om ook daar Gods nabijheid tastbaar te maken. Zoveel keer in hun leven hebben de zusters God tastbaar mogen maken en waren ze levende getuige van God zelf. Nu ze ouder worden, ben ik dankbaar dat ik een beetje in hun voetsporen mag treden en op mijn beurt hen nabij mag zijn. Gesterkt door het geloof in God en in Maria ga ik dag na dag naar de ander toe.

Gaandeweg werd ik doordrongen van de spiritualiteit van de zusters en kreeg, naast het geloof in God, ook het geloof in Maria vorm. Het voorbeeld van de zusters en het geluk zelf moeder te mogen worden, maakten dat Maria heel herkenbaar werd. Het leven van Maria was niet altijd zo makkelijk. Vol zorgen

en vragen keek ze toe hoe het leven van haar zoon Jezus verliep. De toekomst bleef voor haar een vraagteken.

“In haar trouwe nabijheid in alle eenvoud is Maria een voorbeeld.”

Toch bleef ze altijd trouw aan haar zoon en dus ook aan de opdracht die God haar had gegeven om moeder te zijn van Gods zoon. In haar trouwe nabijheid in alle eenvoud is Maria voor mij een voorbeeld. Wanneer mensen in al hun leed, de vraag stellen waar God nu is, wil ik doen zoals Maria. Net zoals Maria bleef geloven en de leerlingen nabij was, toen zij verdwaasd achterbleven na Hemelvaartsdag, wil ook ik de ander in zijn kwetsbaarheid nabij zijn. Ik wil vandaag naast mensen staan in de avond van hun leven, wanneer het leven niet meer van een leien dakje loopt en hen een lichtpuntje in hun lijden laten zien door Gods naastenliefde voelbaar te maken.

Melanie Vandezande,
pastor woon-zorgcentrum Kloosterhof in Berlaar

EEN UITDAGENDE STAGE

JONGERENPASTORAAL IJD
ANTWERPEN
IJDANTWERPEN@IJD.BE
03 454 11 44

Sinds enkele weken heeft IJD Antwerpen een nieuwe werkkraft. Kiran Van Dyck, een sociaal geëngageerde jongeman van drieëntwintig uit Turnhout, wilde stage lopen bij IJD en kwam zo op onze jeugddienst terecht. Tijd voor een kennismaking!

Hallo Kiran, kan je jezelf voorstellen?

Ik ben pianist, scoutsleider en Tabeeër. Oh ja, ik vergeet soms wel eens dat ik student ben. Het is mijn vijfde jaar als leider bij de scouts Sint-Michiel in Turnhout. Daarnaast heeft muziek een belangrijke plaats in mijn leven. Ik speel sinds een jaar in (momenteel nog) een coverband, Nancy's Neighbours. We spelen vooral schijven uit de jaren zeventig, tachtig en negentig, met hier en daar een modern of nillies popnummer.

© IJD

We dromen ervan om uit te breiden naar een bigband met heel wat blazers en extra backing vocals. In mijn resterende vrije tijd speel ik het

lieft epische soundtracks van films, series en games. Je hebt negentig procent kans om me tegen het lijf te lopen met een hoofdtelefoon op of oortjes in met die muziek. Over films en series gesproken: ik ben een superheldenfan. Daarnaast kijk ik ook wel eens naar Anime (n.v.d.r. Japanse animatiefilms). Neen, ik schaam me daar niet voor. Die series hebben evenveel of zelfs meer moraal en inhoud dan hedendaagse Hollywood-Netflixseries.

Waarom wilde je stage lopen bij IJD Antwerpen?

Ik hoop een graduaat Sociaal-Cultureel Werk te behalen aan de Hogeschool UCLL in Leuven. Tijdens mijn opleiding moet ik een aantal stages doorlopen om me te specialiseren als sociaal werker. Mijn doel bestaat erin jongeren te helpen om hun talenten en zichzelf te versterken. En waar kun je beter ervaring opdoen in jeugdwerk dan op een jeugddienst? Tegelijk ben ik een begeleider bij de jongerenwerking Tabee, een organisatie die lang geleden startte als de jongerenpastoraal van Turnhout met zingevende momenten en activiteiten, van weekenden naar uiteindelijk leefweken. Tabee zet de traditie van de leefweken voort onder het motto 'samen-scholingsweek' of 'SSW'. Vanaf het vierde jaar

secundair onderwijs kan je deelnemen. Na school ga je dan niet huiswaarts, maar naar de lokalen van Tabee. Er is tijd voor studie, maar ook voor te gekke spellen. Leefgroepmomenten 's avonds maken SSW uniek. Dan wisselen deelnemers in kleine groepen van gedachten over allerlei onderwerpen. Na een bezinningsmoment gaat iedereen slapen. Ook al staat geloof niet centraal bij Tabee, we zijn ervan overtuigd dat we verbinding kunnen maken met elkaar via vertrouwen, respect en samen een leuke tijd beleven. De link met IJD wordt inmiddels wel duidelijk ...

Op welke manier leunt je stage bij IJD aan bij je opleiding?

Als sociaal-cultureel werker is het een uitgelezen kans om mee te mogen draaien op een jeugddienst. Ik zie hoe medewerkers jongeren een kwaliteitsvol en verbindend vrijetijdsaanbod bieden. Hoe ze inzetten op gemeenschapswerking. Dat is sociaal-cultureel werk waar ik achter sta. Hoewel ik zelf niet gelovig ben, ontdek ik hoe geloof jongeren kan verbinden. Als SSW'er wil je met een open blik naar alle facetten van de samenleving kijken. Daarom leek IJD Antwerpen een toffe uitdaging. Het dwingt me uit mijn comfortzone te komen, want tijdens

© Thijs Van den Brande

WJD LISSABON 2023

Hoera! Na de vorige editie in 2019 in Panama zijn de Wereldjongerendagen helemaal terug!

De Wereldjongerendagen zijn internationale bijeenkomsten van de katholieke Kerk die om de drie jaar georganiseerd worden. Ze brengen honderdduizenden tot soms meer dan drie miljoen jongeren tussen zestien en vijfendertig jaar bij elkaar om na te denken over de rol van God vandaag en in hun leven. Eerst uitgesteld wegens de coronapandemie gaat de volgende editie in 2023 in Lissabon door. Vanuit alle bisdommen zal IJD de mogelijkheid bieden om samen naar de Wereldjongerendagen te gaan. Ter voorbereiding werkt elk bisdom een eigen voorprogramma uit. Hoe dat er in Antwerpen

een viering ondervind ik dat ik doorgaans niet vertrouwd ben met de rituelen en tradities.

Wat hoop je nog te leren tijdens je stage?

Ik wil vooral de jongeren leren kennen die betrokken zijn bij IJD en hun visies en ervaringen ontdekken. Daarnaast wil ik graag zien hoe alle Inspirelli-gebieden binnen het bisdom Antwerpen te werk gaan. Ik wil zien hoe Nick en Isaac jongeren ontvangen en met hen omgaan. Want daar draait dit jeugdwerk om.

Welke zaken heb je al geleerd tijdens je stage bij IJD?

Ik ontdekte dat het jeugdwerk bestaat uit heel veel plannen en organiseren, soms met weinig structuur, vanwege de hoeveelheid zaken en activiteiten die geregeld moeten worden. Ik leerde ook meer over de christelijke gebruiken en hoe de Kerk inzet op jeugdwerk. Bovenal merk ik dat geloof bij jongeren hier en daar nog wel degelijk een belangrijke rol speelt, en dat het een waardevolle connectie creëert met anderen. *(Jonathan Wuyts)*

ONTDEK DE JEUGD: PASSIE VOOR 'T STAD

Zaterdag 9 april was opnieuw een topdag voor de groep van Inspirelli Hoogstraten-Rijkevorsel, en dat in de grote stad! Na aankomst met de trein wachtte pastoor Bart Paepen ons op voor een privéronleiding in de kathedraal zelf en op de zolder. We beklommen de kleine toren en genoten van de boeiende uitleg en het prachtige uitzicht over Antwerpen. Nadien stapten we door de voetgangerstunnel naar Linkeroever. Een groot stadsspel daagde ons uit om via allerlei opdrachten een heleboel heiligen te vangen. Na een heerlijke pizza keerden we moe maar enthousiast huiswaarts. Zo'n uitstapje smaakt naar meer ... We kijken al uit naar de zomervakantie. Dan gaan we de abdij in Averbode verkennen. Averbode, here we come! *(Jobbe Janssen)*

zal uitzien, houden we nog even geheim. We kunnen al wel zeggen dat het de moeite waard zal zijn om ons te vervoegen.

Meer info op www.ijd.be of op de Facebookpagina van IJD Antwerpen.

READY TO PLAY: I STILL BELIEVE

Wanneer jouw plannen in het water vallen wegens een regenachtige zomerdag, lijkt de zetel vaak je beste vriend. Je zetel en een inspirerende film vormen op zulke dagen de ideale ingrediënten voor een 'match made in heaven'. IJD Antwerpen geeft je een duwtje in de rug met de filmtip *I Still Believe*. Maak kennis met het waargebeurde verhaal van de Amerikaanse christelijke popster Jeremy Camp. De debuterende zanger valt als een blok voor zijn studiegenoot Melissa. De wereld van de verliefde twintigers wordt al snel ondersteboven gekeerd wanneer Melissa te horen krijgt dat ze een levensbedreigende ziekte heeft. Samen binden ze de strijd aan en bouwen ze op geloof, hoop en liefde. Ondanks tal van tegenslagen blijft de kracht van hun

liefde onwankelbaar. Haal de popcorn en je zakdoeken alvast uit de kast, want deze film laat je niet onberoerd. De film is een rollercoaster aan emoties. Twee uur lang word je ondergedompeld in vreugde, kracht, verdriet, lijden en hoop. De cast bestaat uit fantastische acteurs. Zo wordt Jeremy Camp gespeeld door KJ Apa en Melissa door Britt Robertson. Gewoon niet te missen! *(Isaac Van der Jeught)*

'Als een lopend vuurtje' bracht mensen uit alle hoeken van ons bisdom samen in Turnhout op pinkstermaandag 6 juni. Geniet nog even na ...

1. *Op de vierde dag schiep God twee grote lampen, de grootste om over de dag te heersen, de kleinste om te heersen over de nacht, en Hij maakte ook de sterren. En God zag dat het goed was. Op pinkstermaandag in het Begijnhof was vicaris Wim de man achter de schermen die voor stroom en andere benodigdheden zorgde. Wellicht had hij wel een rechtstreekse lijn met Hierboven ...*
2. *Een groot ijzeren hek, een steile trap, een zware deur voert naar de donkere mysterieuze crypte van de kerk Onze-Lieve-Vrouw Middelaars. Jong – en oud – leefde er zich uit in een speciaal voor de gelegenheid uitgedachte escaperoom. Spannend!*
3. *Op de religieuze markt op het begijnhof vist een meisje een eendje. Een goede oefening om op te groeien tot een visser van mensen. Op tafel lonkt de publiciteit voor #WJD alvast ...*
4. *Ludo, Petra en Greet bakken stapels pannenkoeken in buurtrestaurant 't HERT, en T'ANTWOORD, vereniging waar mensen in armoede het woord nemen, voor de 'inspiratiewandelaars' die er op hun tocht door Turnhout even halt houden. En ze waren lekker, hoor.*
5. *Hier een praatje slaan, daar iemand groeten. Samen eten. Elkaar ontmoeten. Het was de rode draad op het pinksterfeest.*
6. *"Hier zie ik nog wat oasis. Dat mag niet ..." De lesgeefster van de workshop Bloemschikken in de lokalen van het Hivset was streng, maar de vurige altaarstukken mochten er dan ook best zijn.*

© Ilse Van Halst

© Ilse Van Halst

© Ilse Van Halst

© Ilse Van Halst

© Ilse Van Halst

© Ilse Van Halst

© Johau Govaerts

WAS JIJ ERBIJ?

7. *Waar is het feestje? Chris Van Vliet, coördinator van het project Handelingen, wijst de bisschop de weg.*
8. *Een te-vrede-n man. Dirk Godecharle, als coördinator van de pastorale eenheid Clara van Assisi in Turnhout en Oud-Turnhout gastheer van de pinksterontmoeting, werft stappers voor de vredeswandeling door Turnhout, een samenwerking tussen alle religies in de stad, met de steun van de scholen en de stad Turnhout.*
9. *Een zaadje dat uitgroeide tot een wijdvertakte boom. Of een vierkante meter die oneindig lijkt te worden ... In de Sint-Pieterkerk werden heel wat vierkante meters – stuk voor stuk creatieve uitbeeldingen door pastorale eenheden van een passage uit 'Handelingen' – binnengebracht en ter plekke aan elkaar genaaid tot een groot doek. Een missie voor onze Kerk vandaag en morgen.*
10. *In het Sint-Jozefcollege, halte op de gezinswandeling, kon het jonge grut zich creatief-gelovig uitleven: een kaarsje maken met een boodschap, raden welke Bijbelse taferelen de veertien klasjes hadden geknutseld of de reuzegrote puzzel van de Ark van Noach leggen en ... meevaren.*

© Ilse Van Halst

© Ilse Van Halst

© Mia De Schampheleere

© Ilse Van Halst

© Veerle Harck

HET VOORVAL

UIT HET LEVEN GEGREPEN

THUIS

Twee jaar zijn we niet op vakantie geweest. Wegens corona. We kozen ervoor om thuis te blijven. En ontdekten pareltjes van fietstochten in onze omgeving en wandelden naar hartenlust in voorheen ongekende natuurgebieden vlakbij. Nu het weer veilig kan, besluiten we onze blik opnieuw wat verder te richten en nieuwe horizons te verkennen. Met de criteria 'liefst niet te warm', 'veel groen' en 'bergen' belanden we in bloemeneiland Madeira. Met het vliegtuig, voor de veiligheid toch maar met mondkmasker. We zijn lang niet de enigen. Hoewel niet langer verplicht, blijken alle vliegtuigpassagiers plots eensgezind over het nut van dat zo vaak verguisde kleinood.

We leggen kilometers af langs *levadas* of oude waterkanalen, over met brem overgoten hellingen, door tunnels uitgehouwen in de rotsen, over pittige berghellingen en door prachtige bloementuinen- en parken. En verorberen overheerlijke vers gevangen vis in een of ander lokaal restaurant. Portugees spreken we niet. We redden ons met Engels en – gek genoeg – soms met Spaans. In menig restaurant en supermarktje blijken serveersters en winkelbedienden noch Portugees of Engels, maar Spaans te spreken.

"Ik ben afkomstig uit Venezuela", vertelt Carmen, wanneer ze de menukaart brengt en ik haar aanspreek. Haar ogen lichten op bij het horen van haar moedertaal. "Drie jaar geleden ontvluchtte ik de crisis in Venezuela. Er is geen eten, geen werk, geen gezondheidszorg, geen toekomst." Ik zeg haar dat ik vorig jaar een artikel schreef over Venezolanen in ons land, en vertel over hun wedervaren, over de typische Venezolaanse pepertjes *aji dulce* en andere kruiden die ze proberen te kweken in ons veel koelere klimaat, over de *pabellón criollo*, het heerlijke nationale gerecht van Venezuela, dat twee

Venezolaanse vrouwen uit Mortsel voor me bereidden, en dat ik tot mijn verwondering in een onopglijk winkeltje langs een verlaten weg *Pan, Harina de maíz*, aantrof, waar je in België ontzettend goed moet naar zoeken. *Pan* is het typische maïsmeel waarmee Venezolanen hun brood bakken. "Hier vind je het overal", reageert ze. "Hier woont een grote Venezolaanse gemeenschap. We zijn naar Madeira gekomen op zoek naar een beter leven."

Dat het leven er beter is dan in Venezuela hoeft geen betoog, maar rooskleurig is het geenszins. Van de crisis in eigen land, belandde ze in een covidcrisis op Madeira. "Het was moeilijk hier de voorbije jaren", knikt ze. Wegens corona was het eiland vijf maanden afgesloten en daarvan is het nog steeds niet hersteld. Heel wat restaurants zijn nog altijd gesloten. Ik ben blij dat ik werk heb." En dan haast ze zich weg, want de chef roept haar tot de orde. Ze heeft mensen te bedienen. Al heeft ze niet echt veel om handen met amper drie bezette tafels. Ik durf erom te wedden dat het zelfs een topdag is voor dit restaurant in deze niet-toeristische streek.

Carmen komt opvallend vaker langs onze tafel om iets te herschikken, een nieuwe servet te brengen, nog eens wat bij te schenken of te vragen of alles naar wens is. De chef ziet het met lede ogen aan, tot hij er genoeg van heeft en haar keukenarrest geeft. Wanneer we vertrekken, schiet ze vlug uit de keuken door de achterdeur naar buiten. Ze loopt tot bij ons en neemt mijn beide handen in de hare. "*Muchas gracias* voor uw verhaal. Het was zo fijn om over mijn broers en zussen in uw land te horen vertellen." Midden in wat voor ons een zalig vakantieoord is, voelt Carmen zich heel even terug in Venezuela. Thuis

Ilse Van Halst

© Johan Govaerts

relevant

geloof / kerk / mens / maatschappij

➤ *Geen zomer zonder kampen. Geen kamp zonder kampvuur. Samen vriendschapsbanden smeden, samen zingen, samen relaxen en bezinnen. Om spelenderwijs iedereen uit je omgeving aan te steken met je gelovig enthousiasme ... 'als een lopend vuurtje'.*

Volgende keer:

VIJFTIG JAAR PWW

www.relevant-bisdomantwerpen.be